

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra biblických věd

Petr Nejedlý

**David-od pastýře ovcí ke králi
nad Izraelem**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Jaroslav Brož, Th.D., S.S.L.

Praha 2013

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11. 4. 2013

Petr Nejedlý

Bibliografická citace

David-od pastýře ovcí ke králi nad Izraelem [rukopis] : diplomová práce / Petr Nejedlý; vedoucí práce: Jaroslav Brož, Th.D., S.S.L. -- Praha, 2013. – s. 87

Anotace

Diplomová práce s názvem David-od pastýře ovcí ke králi nad Izraelem se zabývá sledováním zrání Davida z chlapce pastýře u stád až ke králi nad Izraelem v kontextu přihlídnutí k archetypům krále, válečníka, kouzelníka a milovníka. Práce je zpracována metodou historicko-kritickou a vědecko-popularizační. V úvodu se podíváme na zasazení Davida a Izraele do obecného rámce dějin spásy a dějin Izraele. Práce je rozdělena na tři části. V první části jsou zasazeny texty do kontextu dějinných souvislostí, druhá část se zabývá biblickým rozbořem klíčových textů pomocí biblických komentářů a třetí část je věnovaná aplikaci archetypů zrání osoby Davida a jejich integraci. V závěru je shrnuto zjištění sledované látky vzhledem k Izraeli, následně k zrání muže v osobnost a nakonec perspektiva v kontextu Krista.

Klíčová slova

David, archetypy krále, válečníka, kouzelníka, milovníka, zrání chlapce v muže, příklad pro Izrael, David v perspektivě Krista

Abstract

David-from a shepherd of sheep to a king over Israel

The diploma thesis focuses on David-from a shepherd of sheep to a king over Israel in the view of archetypes of a king, warrior, magician and a lover. We used two methods of processing: the historical-critical method and the scientific-popularizing method. In the introduction we shall observe David's place in the general frame of the history of salvation and the history of Israel. The thesis is divided into three parts. In the first part the texts are situated within the context of historical connections, the second part focuses on the biblical analysis of key texts using biblical commentaries and the third part is dedicated to the application of archetypes of David's personality and their integration. In the conclusion there is a summary of findings concerning Israel, David's growing up and the perspective in the context of Christ.

Keywords

David, archetypes of king, warrior, magician, lover, growing up of a boy into a man, example for Israel, David in the perspective of Christ

Počet znaků (včetně mezer): 161 065

Poděkování

Děkuji všem, kteří se podíleli na realizaci této diplomové práce. Především vedoucímu práce Jaroslavu Broži, Th.D., S.S.L., dále podpoře mé manželky Olgy a celé rodině a přátelům, kteří se modlili za zdar této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	7
1. Struktura a klasifikace klíčových míst v textu	9
1.1. Příčiny a důsledky povolání Davida prorokem Samuelem	14
1.2. Projev Boží pomoci Davidovi při boji za izraelský národ	17
1.3. Vztah bratrství a přátelství proti mocenským záměrům Saula.....	20
1.4. Projev úcty a respektu k pomazanému od Hospodina.....	24
1.5. Ukázka dozrání Davida na krále nad Izraelem.....	28
2. Rozbory pěti klíčových textů	31
2.1. Povolání a pomazání Davida prorokem Samuelem	31
2.2. Souboj Davida s Goliášem v kontextu hájení Božích záměrů	34
2.3. Vyjádření přátelství a bratrství mezi Davidem a Jonatánem.....	42
2.4. Vztah dvou pomazaných z pozice pronásledovaného Davida	47
2.5. David dobývá Jeruzalém a je uznán králem nad Izraelem	51
2.6. Stručné shrnutí postav, se kterými se setkal David	57
3. Aplikace archetypů krále, válečníka, kouzelníka, milovníka	57
3.1. Archetyp milovníka.....	59
3.2. Archetyp kouzelníka (mudrce).....	62
3.3. Archetyp válečníka (bojovníka)	66
3.4. Archetyp krále	70
3.5. Negativní (nezralé) projevy jednotlivých archetypů	74
3.6. Pozitivní (zralé) projevy jednotlivých archetypů a jejich integrace.	76
3.7. Shrnutí archetypů v jednotlivých figurách Davida.....	81
Závěr	80
Seznam použitých zkratk.....	85
Seznam literatury	86

Úvod

Písmo svaté je kniha plná života. Svým obsahem je inspirací pro každého člověka a v různých oborech lidské činnosti. Bible je plná krásných, napínavých a dramatických příběhů o člověku a o Bohu; plná vztahů, správných i chybných rozhodnutí a voleb. Je to kniha plná vzorů a způsobů uvažování a konání. Jedním z velmi důležitých postav Písma svatého je král David. Ježíš je označován za syna Davidova. Kdo je David? Odkud pocházel, jak zrál, jak zasáhl do dějin spásy?

V poslední době se člověk snaží proniknout do hlubin poznání o sobě a o Bohu. Člověk je živá bytost, je jednotou duše a těla. Duchová duše je „formou“ těla, člověk se projevuje tělesně, duševně a duchovně. V současnosti se zvedá vlna poznání duševních projevů člověka. Může psychologie, jako věda o lidské duši a jejich projevech, pomoci duchovnímu růstu člověka?

Mezi velmi zajímavé obory psychologie patří hlubinná psychologie. C. G. Jung je jejím představitelem. Tento psycholog rozpracoval teorii nevědomí člověka jako světa živoucích obrazů a symbolů, toků jejich energií, vázaných na tyto obrazy a symboly v psychice člověka. Byl tímto světem uchvácen. Z nich vykryštalizovaly vzorce chování, které se sumarizovaly do archetypů, pravzorů chování člověka.

Podnětem k vypracování této diplomové práce se stalo osobní setkání s muži v rámci mužské spirituality podle Rohra. Tam jsem se seznámil s knihou Roberta Moora a Douglase Gilletta Král, válečník, kouzelník, milovník aneb o mužské psychice.

V současnosti procházíme krizí mužskosti. Proto jsem v této diplomové práci zaměřil pozornost na krále Davida jako na vzor pro Izraelce a jako na předchůdce Ježíše Krista. Pokusil jsem se sledovat jeho zrání od mladého pastýře ovcí až ke králi nad Izraelem. Rád bych v tomto kontextu prozkoumal využití mužských archetypů při zrání chlapce v muže a to za pomoci Písma svatého, jeho biblistickým rozborem formou historicko-kritické metody a vědecko-popularizační metody. Snahou je nalézt projevy jednotlivých archetypů v jednání a chování postav příběhu krále Davida.

Dále bych chtěl poukázat na provázanost jednotlivých archetypů v osobě krále Davida. V závěru bych chtěl ukázat, zda a jak můžeme hlubšími znalostmi o jednotlivých archetypech a jejich provázanosti účinněji dozrávat v celistvé muže. Dále bych chtěl nalézt a zhodnotit podpůrnou pomoc psychologie, její přednosti a omezení pro duchovní růst muže.

1. Struktura a klasifikace klíčových míst v textu

Celkový pohled na příběhy Davida v kontextu dějin spásy

Dějiny spásy, tvoří oblouk nad textem směřujícím čtenáře k jejich konci. Postava Davida je zasazena do určitého místa tohoto oblouku. Tyto dějiny jsou příběhem Boha a člověka. Začínají u Boha, přecházejí věky a přivádějí nás do současnosti a budou dále pokračovat. Rozdělme příběh Izraele na části.

První část nazvěme biblickými pradějiny. Tvoří je Bůh; boží stvoření světa, člověka jako muže a ženy; příběh o prvotním hříchu; Kain a Abel; pýcha člověka, zobrazená stavěním Babylonské věže; poté potopa světa, pomoc pro Noemovu rodinu a vše živé.¹

Druhou část nazvěme dějinami patriarchů. Jsou to dějiny hledání Boha, uzavření smlouvy s Ním a potomstvy patriarchů Abrahama (otce věřících), Izáka (Hospodinova požehnaného), Jákoba (praotce Izraele).²

Třetí část je obdobím Mojžíše: jeho setkání s Bohem; přes Paschu až k Hospodinově smlouvě v podobě Desatera; ustanovení kultu a právních předpisů; formování národa jako lidu Izraele.

Čtvrtá část je obdobím obsazení Palestiny a království: Jozue a soudci přichází do této oblasti, národ se formuje do kmenů; je to předstupeň zformování prvního království.³ Stěžejními postavami jsou Jozue, Debora, Gedeon, Samson, Heli a Samuel. Následuje období formování království do doby soudce Samuela, krále Saula a Davida a utvoření jednotného státu a poté Šalomounovy veleříše.⁴

Pátou částí je období proroků: Po rozpadu veleříše jsou proroci varovným Hospodinovým prstem pro Izrael a Judu. Sem řadíme proroky severního království izraelského (Eliáše, Elizea, Amose, Ozeáše) a jižního

¹ srov. LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*. Praha: Česká katolická charita ústřední církevní nakladatelství, 1972, s. 5.

² srov. LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*, s. 6.

³ srov. DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1996, s. 901.

⁴ srov. LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*. Praha: Česká katolická charita ústřední církevní nakladatelství, 1972, s. 7.

království judského (před babylonským zjetím např. Izaiáše a Jeremiáše, během něj např. Ezechiela a po něm např. Agea, Zachariáše).⁵

V poslední části příběhu Izraele nalézáme izraelský národ v době po exilu. V ní se objevuje vize o nové říši, kterou vyjadřují proroci a učitelé náboženské obce Nehemiáš a Ezdráš. Na závěr tohoto období sílí náboženské přesvědčení makabejských za obnovu čistoty kultu. V tomto období se začíná projevovat očekávání mesiáše.⁶ Později se v Izraeli objevuje Ježíš Nazaretský, který ustanovuje církev jako společenství lidí. Tento mesiáš se plně neshoduje s očekáváním Izraele.

Nyní se věnujme čtvrté části tohoto příběhu, období proroka Samuela, krále Saula a Davida. Popišme si dobové poměry v oblasti Palestiny; skupiny soupeřící o území, jejich vztahy se sousedními národy; náboženské kultury a na jejich základě vznikající kulturu. Byl příchod Davida významným předělem v životě Izraele?

Války Izraele v rámci Božího záměru

Popis poměrů v období proroka Samuela a králů Saula a Davida nás uvede do historických souvislostí. Čím se kvalifikoval Saul na krále?⁷ Jak se prorok Samuel podílel na jeho zvolení králem?

„I přes příspěvek archeologie nakonec musíme dát zapravdu McCarterovu výroku: „Bible je naším jediným pramenem o Davidovi“-přínejmenším v tom, že jde o jediný přímý pramen.“⁸

Materiál tradice o Saulovi je velmi objemný (1S 9-31), v něm obraz Saula je ovšem neostrý oproti obrazu Davida.⁹ „Saulovy dějiny nejsou jednolité. Dají se v nich poznat různé, částečně velmi staré dokumenty¹⁰, takže není divu, že se tam projevuje řada dvojích zpráv.“¹¹ Jsou zde dvě pásma podání, starší a mladší. Starší nakloněné Saulovi, mladší je králi nepřátelské. Starší odvozuje Saulovo povolání od Hospodina (1S 9-11), mladší představuje Saula jako krále z lidu, proti Boží vůli a Samuelově

⁵ srov. LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*, s. 8.

⁶ srov. tamtéž., s. 9.

⁷ srov. DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1996, s. 901.

⁸ McKENZIE, Steven L. *Král David – Životopis*. Praha: Volvox Globator, 2004, s. 40.

⁹ srov. LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*, s. 180.

¹⁰ srov. DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1996, s. 901.

¹¹ LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*. Praha: Česká katolická charita ústřední církevní nakladatelství, 1972, s. 180.

vedení (1S 8,1-22). Starší prameny byly poprvé zaznamenány písemnou formou na konci doby královské, po exilu byly upraveny deuteronomickou redakcí. Tyto úpravy vznikaly v době působení proroků, kteří poukazovali na nezdary předexilových vladařů.¹² „Všeobecně se uznává, že literární dějiny Samuelových knih jsou neobyčejně složité.“¹³

„Knihy Samuelovy jsou, společně s knihami Královskými, součástí Deuteronomistické historie. Jelikož mají mnoho společných rysů, především strukturu, styl a teologický názor, jsou tyto knihy považovány za jednotné dílo.“¹⁴ „Spíše nežli o „čistě“ o dějiny se tedy jedná o teologické dějiny či dokonce o historickou teologii. Cílem zde není popis událostí, jak se skutečně staly, nýbrž využití minulosti k poučení pozdějších čtenářů.“¹⁵

Literární forma většiny rozebíraného textu je vyprávění. „Současný trend bádání považuje knihy Samuelovy za soubor jednotlivých vyprávění, která byla postupně propojena (viz např. Weiser, Fohrer).“¹⁶ Obsahově se rozebírané texty věnují většinou válkám Izraele s okolními národy. Na válečném pozadí je vykreslen příběh proroka Samuela, krále Saula a Davida. Zaměříme se na popis osoby Davida. Rámec Davidova příběhu je vložen do měnícího se společenského uspořádání prostoru Palestiny.

Války v rámci daného prostoru připravují půdu pro sebeuvědomění určité skupiny. Ta si vyvolí svého vůdce, zformuje se pod jeho vedením a s podporou kultu a kulturně-společenského uspořádání vytváří určité společenské struktury. Dané společenství se více organizuje. Náboženský kult vytváří kulturu dané skupiny (společné zvyklosti denního života, spojující kultické obřady, právní vojensko-politické uspořádání atd.). Historicko-dějinný kontext přibližuje život Izraele, krále Saula a Davida.

Král Saul žil v Gibei, tam zbudoval svůj palác, podobající se pevnosti (potvrzeno vykopávkami zbytků hradeb paláce W. F. Albrightem na Tell-el-Ful, 5 km severně od Jeruzaléma). Odtud podnikal Saul svá válečná tažení proti Amonitům (východně), Amalekitům (jižně) a především proti

¹² srov. LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*, s. 180.

¹³ LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*. Praha: Česká katolická charita ústřední církevní nakladatelství, 1972, s. 180.

¹⁴ McKENZIE, Steven L. *Král David – Životopis*. Praha: Volvox Globator, 2004, s. 43.

¹⁵ McKENZIE, Steven L. *Král David – Životopis*, s. 43.

¹⁶ DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník*, s. 901.

Filišťanům (západně).¹⁷ V době krále Saula existoval výběžek území Filišťanů (pozn. autora Pelištejců) mezi městy Ramou a Hebronem. V tomto území se nacházel Jeruzalém.

Král Saul sváděl boj s okolními národy, např. s Amalekity (zatlačil je až k Negebu) v jižním směru (1S 15,7). Z kultického hlediska byl vázán izraelským zvykem kletby (cherem), podle něhož musí být zničena všechna válečná kořist, tedy lidé i zvířata, protože jsou nečistí (1S 15,9) a to Saul neudělal. Po předešlém selhání krále Saula před bitvou s Pelištejci, kdy si navíc před vlastním bojem osvojil kněžskou důstojnost a přinesl v Gilgalu zápalnou oběť (1S 13,13), nezbývalo Samuelovi než nad Saulem pronést slova zavržení, že nebude kralovat nad Izraelem. Bylo zapotřebí zachovat kultickou čistotu oběti pro Boha Jahve (1S 15,22).¹⁸

Pelištejci, „národ původu krétského (nesemitský), jeden z tzv. mořských národů. Založili zde města Gázu, Aškalón, Aškód, Gát a Ekrón (Pentapolis).“¹⁹ V západním směru od území Saulova ovládali celé pobřeží Středoziemního moře a z pevnosti Megiddo kontrolovali Jezreelskou rovinu a zároveň i proslulou cestu Via maris. Nevýhodou pro izraelské a judské kmeny bylo rozdělení jejich území Pelištejnským klínem v okolí Jeruzaléma až k moři. Kromě čilých obchodních styků docházelo také k potyčkám až k místním bitvám. Pelištejci byli ve vojenské převaze. Příčinou bylo tajemství výroby železa (po roce 1200 př. Kr., novinka v technologii zpracování rud) a tedy i zbraní. „Řídili také rozdělování železa, a proto byli schopni zabránit Izraelcům ve výrobě potřebných zbraní (1S 13,19-22).“²⁰ Izraelité se nacházeli v době bronzové, navíc neměli kováře a museli si chodit ostřit mírová náčiní na území Pelištejců. Tato hospodářská převaha Pelištejců budila úzkost v řadách Izraele. Výraznou výhodou Pelištejců byla technika boje. Ti ovládali techniku obléhací války, šikování falangy na otevřeném bojišti. Izraelité uměli pouze zajišťovat kolony lidí a vozů v poušti.²¹

¹⁷ srov. LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*, s. 182.

¹⁸ srov. tamtéž., s. 184.

¹⁹ FOUILLOUX, Danielle. *Slovník biblické kultury*. 1. vydání. Praha: Ewa Edition, 1992, s. 174

²⁰ DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1996, s. 754.

²¹ srov. LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*, s. 181.

Formování Izraele jako samostatného národa

Každý izraelský kmen (rod) měl svého patriarchu (vůdce), příkladem byl praotec Jákob, který měl dvanáct synů (vůdčích osob v izraelském kmenovém systému). Mojžíš, vyvádějící izraelity z Egypta, je vyzval k seřazení podle kmenů. Tyto kmeny pod vedením Jozua vstupují do oblasti Palestiny. Posledním článkem tohoto řetězu teokratických nedědičných vůdců, („kterého povolal Hospodin a poté uznal lid“²²) je soudce Samuel. V tu dobu soudcové sváděli boj o kult Boha Jahve s okolními národy. Saul je náčelníkem, spojujícím izraelské kmeny, prototypem krále. On propojuje kmenový způsob života izraelské komunity a vznikající Davidovo království.

Král Saul žil mezi dvěma osobnostmi, starším soudcem Samuelem a nově se rodícím králem Davidem. Oba měli ke králi přátelský osobní vztah. Samuel povzbuzuje i koriguje Saula, po jeho zavržení nad ním truchlí. David věrně slouží Saulovi a nechápe, proč ho pronásleduje. Každý kmen měl svůj vůdčí rod, který organizoval život kmene. V případě svazku kmenů mezi sebou soupeřily tyto vůdčí rody (např. dům Saulův nebo Jišajův). Ten, který zvítězil, vládl celému kmenovému svazku. Saul pronásleduje Davida, protože se obává zvyšujícího se vlivu Jišajova domu.

Shrňme citací spojitost mezi Samuelem, Saulem a Davidem (včetně jeho syna Šalomouna) utvářející pevný bod dějin izraelských dějin. „Ke jménům tří králů, Saula, Davida a Šalomouna se pojí vzpomínka na „největší a nejskvělejší dobu Izraele“ (G. Ernest Wright).

Saul (1020-1012) David (1012-972) Šalomoun (972-932)

Saul vytvořil politické a vojenské předpoklady. David vybudoval veleříši, kterou navenek zajistil vojensky a uvnitř nábožensky. Šalomoun pak žil z lesku a politického a náboženského díla svého královského otce Davida. Stavbou jeruzalémského chrámu udělal vnější znamení náboženské a politické jednoty; současně měl však spoluvinu na hlubokých trhlinách v základech své veleříše, které vedly po jeho smrti k rozpadu a rozdělení státu.“²³

²² srov. DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1996, s. 524.

²³ LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*, s. 179

„Co se stalo za těchto tří králů, začalo jistě již v předchozí epoše za Samuela, silné osobnosti posledního soudce; především však to byl samostatný výkon těchto velkých vůdců lidu.“²⁴

1.1. Příčiny a důsledky povolání Davida prorokem Samuelem

1.1.1. Zavržení Saula Hospodinem

Text předešlých kapitol uvádí příčinu zavržení krále Saula prorokem Samuelem. Matka Samuela Chana se vroucně modlila k Hospodinu, On ji vyslyšel a ona porodila syna Samuela (to je Bůh vyslyšel). Tento syn „byl zasvěcen Bohu od dětství a vychováván v chrámu v Šílu.“²⁵ Mládenec Samuel sloužil u kněze Elího. Hospodin ho povolal do služby a druhého dne Samuel potvrdil Elímu Hospodinův soud. Elího dům byl Hospodinem pro bezbožný život jeho synů zavržen. Poté byla Pelištejci ukořistěna schrána úmluvy. Boží zásah (nádory Pelištejců) způsobil návrat ukradené schrány úmluvy zpět Izraelcům. Dvacet let schrána spočinula v Kirjat-jearímu, než začali Izraelité opět toužit po Hospodinu (1S, k.1.-7.). Poté Samuel svolal Izraelce do Misy, Izrael se začal organizovat jako společenství. Touto událostí byl vymezen prostor oddělující Izraelity a Pelištejce.

Správa Izraele se začala přesouvat od kněží ke správcům. Správcové se neosvědčili a izraelský lid proto chtěl nad sebou krále. Izraelci se sami zřekli přímé podřízenosti Bohu (volba krále byla pohrdnutím Boha)²⁶, dali přednost podobnosti s okolními národy. Saul byl jedním z členů nejmenšího kmene Izraele, kmene Benjamínova. Samuel pomazal olejem Saula za krále, ten pak odešel k prorokům, kde se ho zmocnil Boží duch, aby ho proměnil v nového člověka pro službu Izraeli. Lid ale Saulem pohrdal již od začátku (1S, k.8.-10.). Saul bojuje s Amónci a vítězí. Samuel vyzývá Izrael k pokání, aby král i lid neodpadli od Hospodina. Samuel zadal Saulovi úkol zabít vše nečisté u Amáleka, včetně krále Agaga. Saul toto nesplnil a Hospodin přikázal Samuelovi, aby ho zavrhl.

²⁴ LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona*, s. 180.

²⁵ FOUILLOUX, Danielle. *Slovník biblické kultury*. 1. vydání. Praha: Ewa Edition, 1992, s. 201.

²⁶ srov. DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1996, s. 524.

Důvody pro zavržení Saula jsou nevěrnost Hospodinu a svévolné jednání. Dochází k přejímání hodnot a božstev od okolních národů. Autorita nad Izraelem je vykonávána „bázlivým“ králem. Saul neplní svůj úkol tvořit prostor pro život Izraele, nedodržuje tradice a čistotu kultu. Přebírá zároveň roli kněze, vměšuje se do Božího vedení a nerespektuje rady Samuela.

1.1.2. Odvaha Samuela a uposlechnutí Hospodinova příkazu; pohled srdcem

Potřeboval prorok Samuel odvahu při pomazání na mladého Davida?

Prvním jeho úkolem bylo překonat osobní vztah k Saulovi, odpoutat se. Samuel ho pomazal na krále, ale Saul zklamal. Prorok truchlil nad ním, ale nestýkal se s ním. Čekal na Hospodinovo slovo, ten řekl Samuelovi: „přestaň truchlit, mám pro tebe úkol. Pomažeš nového krále nad Izraelem.“ Co to Hospodin chce? Dva králové v jeden čas? Opravdu nelehký úkol. Samuel hledá pomoc u Hospodina. Je to opravdový kus odvahy, podílet se na Božím plánu. Zde stojí proti sobě Boží záměr a strach z vůle krále.

Hospodin ukazuje Samuelovi cestu. Jak bezpečně zvolit pomazaného? Volba z mnoha synů otce Jišaje. Proč Jišaj nepřivedl všechny své syny? Samotná volba budoucího pomazaného je Hospodinovu zkoušku Samuela, aby vybral podle skrytých vlastností, které nejsou patrné na první pohled. Ty rozhodují v kritických okamžicích života. Má Samuel tuto odvahu k volbě? Odvahu mít svůj vlastní pohled i odstup od věci a zároveň nechat zapojit Hospodinův pohled, nechat se jím vést. Odvahu poté unést rozhořčení otce Jišaje a jeho synů, kteří byli poctěni návštěvou proroka a pak zklamáni, když nikoho z přítomných u stolu nevybral. Proč nemohl Samuel vybrat, chyběl snad někdo? Samuel se táže Jišaje a nechá poslat pro Davida.

Ve volbě se ukázala celá problematika volby srdcem. Vidím, slyším Hospodinův hlas a hledám srdce člověka. Hledám volnost jeho srdce pro Hospodina a zároveň i schopnosti dodržovat Hospodinovy závazky. Samuelova odvaha se ukazuje na osobním přístupu jít stále do nového tvůrčího záměru Boha. Často musí vložit důvěru do rukou Hospodina, projít zkouškou oddanosti a vytrvalosti, aby mohl správně splnit úkol.

Prorok Samuel byl váženým soudcem v Izraeli, ale věděl, že je také pouhým člověkem. Vztahovaly se na něj všechny lidské stránky. Z hlediska jeho úkolu i strachy a obavy z dění v Izraeli. Uvnitř vnímal mocenské boje vůdčích domů. Musel brát na zřetel rozmary nálad, které vídal u krále Saula. Přesto všechno musel najít odvahu pomazat budoucího krále Davida.

1.1.3. Obavy o trůn a skryté nepřátelství mezi Saulem a Davidem

Král Saul byl vybrán a pomazán prorokem Samuelem. Po té se Saula zmocňoval duch Hospodinův a proměnil ho k službě krále. Později Saul několikrát zklamal a byl zavržen od Hospodina ústy proroka Samuela. To, že ho Samuel zavrhl, mu jistě klidu nepřidalo. Bude mě Hospodin dále podporovat? Odtud se vynořuje onen zlý duch od Hospodina. Bázlivost a nerozhodnost sráží Saulovu autoritu a jeho sebevědomí. Jak z toho ven? Synové Saula hledají toho, kdo umí hrát na citeru. Toho, kdo má zvláštní dar zahánět chmury a deprese. V textu se uvádí „muž hbitý v řeči“, což se může interpretovat jako pohotový, schopný formulovat, tedy řečník; ten, kdo má zvláštní až „magické schopnosti“ uklidnit a povzbudit.

Proč Saul pronásleduje Davida, když si ho zamiloval, když mu David věrně slouží? Proč se synové Saula nesnaží připravovat na budoucí pozici krále? Odpovědí může být, že král Saul byl silně emocionální až despotickou osobností, psychicky labilní, což syny nejspíše odrazovalo. Naproti tomu David byl vyvážený, sebevědomý; dokázal navodit atmosféru klidu a důvěry, což mohlo časem začít Saula zneklidňovat.

Růstem Davidova úspěchu u dvora se králi Saulovi zjevoval v něm obraz soupeře o izraelský trůn. Porovnával schopnosti a přístup svých synů s Davidem. Aby jej znevýhodnil, nejprve hledal pro Davida obtížné úkoly, později spojenectví v podobě sňatku s dcerou Míkal, který paradoxně využil jako záminku k zabití Davida. David musel uprchnout k Samuelovi do města Rámy. Když se Saul dozvěděl, že David je ukryt u proroka Samuela, a chtěl ho zahubit. Saul poslal třikrát posly k Samuelovi a ti skončili v prorockém vytržení, pak šel Saul sám do Rámy a skončil nahý také v prorockém vytržení. Tak vypadá boj mezi moci krále mocí Hospodinova ducha. Obavy o trůn přerůstají ze skrytého do otevřeného nepřátelství.

1.2. Projev Boží pomoci Davidovi při boji za Izraelský národ

1.2.1. Nerozhodnost vojska Izraele pod vedením Saulovým

Nerozhodnost krále Saula při vedení válek s Pelištejci byla výchozím bodem této části příběhu. Urostlí soupeři, účinnější válečná taktika na straně soupeře, převaha v počtech i železných zbraních. Nepřízeň Hospodina vůči králi Saulovi, nedostatek statečných bojovníků. Saulovo váhání zapříčinilo, že Saul pro vojáky nebyl autoritou, strach v řadách vojska sílil.

Úvod příběhu vypovídá, že šiky obou armád se zastrašovaly. Vypadá to, že jsou si rovny, nebo že nikdo nechce zaútočit první. Chybí Odvaha? Nositel odvahy? Reprezentant jedné nebo druhé strany?

Z řad izraelských nepřátel přichází výzva. Jeden muž. Vyvstává jedna otázka? Kdo bude komu pánem a kdo otrokem? Kdo se tomu muži postaví? Pouze pán se umí postavit a zvítězit, otrok to neumí, proto je otrokem. Výzva trvá, nervozita roste. Kdo dá povel z řad Izraele? Král Saul je nerozhodný, nemá bohatýra rovného Goliáši. Bojovníkova výzva se opakuje den co den. Výzva se mění v pohrdání a tupení bojovníků Izraele, krále Saula a Boha, Hospodina zástupů.

Samotný popis Goliáše, vojáka větších rozměrů, mnohem lépe vyzbrojeného než izraelité, nahání hrůzu a uvádí do strnulosti. Ukazuje se, že stačí jeden muž k zastrašení celé armády. Kdo se mu postaví? Co se děje v táboře krále Saula? Situace je neudržitelná. Přichází rozhodnutí a výzva samotného izraelského krále: „Kdo s Goliášem půjde bojovat, bude královsky odměněn!“ Změnila se situace v králově táboře? Přišla odvaha? Ozval se někdo? Nikdo. Situace se nemění. Není odvaha, není její nositel. Vyhlášená odměna nepohnula se srdci izraelských bojovníků.

Musí přijít někdo z venku, který není zasažen atmosférou vytvářenou nerozhodným králem Saulem. Vlastní chabé síly nestačí, o pomoc Hospodina nikdo nežádá. Hospodina uráží několik dní jedna jediná osoba a nikdo se jí nepostaví. Prvních jedenáct veršů z padesáti osmi vytváří rozbušku, všechna energie bitvy se hromadí, vše vře. Čtenář očekává výbuch. Kdo odpálí rozbušku, upustí přetlak a zažene strach, aby mohl nasměrovat sílu vojska k správnému cíli. Tato předehra také osvětluje, jak

těžká je pozice vůdce a krále, který má být vzorem pro svůj lid. Ukazuje se, že nepřipravený král může být velkou zátěží pro svůj vlastní národ.

1.2.2. Konfrontace názoru Davida a jeho bratrů vůči vyhlášenému úkolu

Potřeba logistické i morální podpory je na místě. Tak vypadá příchod Davida, poslaného svým otcem Jišajem, aby přinesl pozdravy pokoje a jídlo pro velitele a své tři bratry. Někdo, kdo přichází z venku, nesvázan atmosférou před bitvou.

Osobnost Davida, jeho přirozená zvědavost, umožňuje přijít a dívat se, vyhodnotit, co se děje v místě pobytu jeho tří bratrů. Není hluchý, ani slepý a jeho přirozená empatie mu napovídá, že tu něco není v pořádku. Vidí a slyší výstupy bojovníka Goliáše a očekává adekvátní odpověď ze strany Izraele, ta nepřichází. Dokonce zahlédl strach a útěk před ním. Goliáš tupí i Hospodina. A odpověď žádná.

Přichází pouhá proklamace od krále o odměně, dceři za ženu a svobodě rodu v Izraeli. Co pro to udělat? Pouze zabít Goliáše. Pro Davida je to něco jiného, sejmut potupu z Izraele, tupení řad živého Boha. Odměna je sice lákavá. Ale myslí to král vážně? Není to jeden z jeho rozmarů, které David zná z jeho dvora? A tak zjišťuje. Ptá se poprvé, podruhé, až se o tom dozvedí jeho bratři. Nejstarší bratr ho okřikne a vyčítá mu. Proč? Vzplanul hněvem. Proč? Jsou to stud, zahanbení staršího bratra, že nebyl odvážnější, výčitky zlého srdce. Vytýká Davidovi drzost. Nemůže to být omyl, záměna s odvahou, kterou sám nejstarší bratr nemá? Vytýká mu zvědavost, musí vidět „jak to dopadne?“ David, „muž hbitý v řeči“, ihned odpovídá, nenechá se umlčet a odsunout stranou. Hospodin ho vidí, přihlíží a ještě nezasahuje. David chce srdcem nápravu stavu. Potupa řad bojovníků živého Boha je stejná jako tupení Hospodina zástupů. Srdce Davida to nechce připustit.

Proč se David nebojí přemýšlet o souboji s Goliášem, co ho podepírá, co ho vede k takovým úvahám? Bázeň Boží, láska Boží, milosrdenství Boží? Kde se s nimi setkal? Nejspíše u svých stád u ovcí, kde mohl za dlouhých večerů přemítat po pomazání Samuelem o Hospodinu. Nejspíš tam, kde se musel starat o stáda, která se sama o sebe nepostarají, neboť potřebují

podporu, ochranu a vedení. Proč se Davidovi zdá, že „vojsko krále Saula je jako stádo bez pastýře“? Pelištejci reprezentovaní Goliášem se podobají „běsnícímu a hrůzu nahánějícímu lvu nebo medvědu“, prostě bestii, která není ani hodná člověka, natož Hospodina.

David se zprvu jeví vychloubavým, ale se ptá a zjišťuje, možná upoutává pozornost. Saul, když se o Davidovi dozví, a ví, že „ani jeden“ izraelita neprojevuje zájem bojovat, kromě Davida, volá si ho sám. Druhým kladným ryse je, že se David vůbec nepře se svým nejstarším bratrem, nic neobhajuje a nevysvětluje, ale drží se tématu, tématu živého Boha, jeho cti a slávy.

1.2.3. Osobní statečnost Davida před Saulem a Hospodinův boj s Goliášem

V tomto okamžiku se nacházíme v rozhodující situaci před bitvou zástupců dvou národů. Jak je na tom David se svými silami a výzbrojí? David neumdlévá jako všichni okolo, on nabírá síly z Božích rezervoárů.

Všichni jsou paralyzováni, král je bezradný, zoufalý a hle doslechne se o někom, kdo chce a nebojí se bojovat. Nechá si Davida zavolat, a jaké je Saulovo zklamání, nestojí před ním žádný veliký bohatýr Goliášova typu, ale obyčejný chlapec, ani ne dospělý muž. Saulovi to připadá jako fraška, mladíček a obr. Saul přeceňuje Goliáše a bagatelizuje Davida, přestože je oba pořádně nezná, dá na první pohled.

David se lehce a srozumitelně obhajuje. Odvaha, rozvaha a statečnost (to, co Saulovi chybí jako králi) mu pomohla k ochraně ovcí. Věc pastýře, věc Boží. David jde, ale po svém, netradičně. Nic zaběhaného. Smělost Davida vrací alespoň na chvíli králi Saulovi naději ve vítězství.

Vrchol (vítězství), je střežený zlým lvem nebo medvědem (psychologicky nastíněno). Na vrcholu je Boží sláva a Boží čest. Jak k ní? Krok první: setkání s hrůzou a arogancí, krok druhý: vyjasnění si pozic, krok třetí: skulinka Goliášova čela pro rozhodující Boží zásah, krok čtvrtý: potvrzení Boží svrchovanosti utětím hlavy Goliáše jeho vlastním mečem, krok pátý: oslava Boha zástupů.

David to musel vidět a slyšet: sílu, slova Goliáše a jeho rouhání se Bohu zástupů, ale z dálky a z bezpečí. David odpověděl, kdo bojuje, za co bojuje a

že Bůh je neporazitelný. David uskutečnil Boží záměr jediným přesným zásahem, který znamenal rozhodující výhodu a odplatu za pýchu. David prokázal, že kdo vytáhne meč proti Hospodinově pomazanému, ten také tímto mečem zhyne. David oslavoval Boha zástupů, nikoliv zbraně, nikoliv sebe sama, ale Hospodina, který si sjednal nápravu sám a pomohl Davidovi i Izraeli najít řešení podle Božího plánu.

Vrchol (vítězství) je dobyt, můžeme s Davidem chválit Hospodina zástupů. Cesta k trůnu nad Izraelem a Judou bude ještě dlouhá a trnitá.

Shrňme si, kde se nyní David nachází na své cestě. Zjišťujeme, že vrcholí souboj Izraele s vyspělejším sousedním národem. Hospodinova moc se střetává s arogantní mocí Pelištejců. Saul, král bez autority, hledá pomoc proti vnějšímu nepříteli. Mladík David se musí nejdříve střetnout se svým bratrem, pak se obhájit před králem Saulem. Musí získat jeho důvěru a pověření umlčet Goliáše, nepřítele Izraele, Napravit tak následky upadající morálky izraelského vojska i samotného krále. Malý se střetává s velkým, slabý se silným a mocným. David s Goliášem, Izrael s Pelištejci. Hospodinova moc má být základem kultu Izraele. Je ovšem potřeba předvést spolupráci a víru každého člena izraelské pospolitosti v Hospodina. Duch vítězí nad silou zbraní. Otevřenost pro Hospodina umožňuje Davidovi uspět a obstát v souboji s Goliášem. Králi Saulovi nezbyvá než jen obdiv a uznání. Částečně se vrací naděje, že Izrael pod mocí Hospodina bude životaschopným společenstvím, které dokáže konkurovat okolním národům.

1.3. Vztah bratrství a přátelství proti mocenským záměrům Saula

1.3.1. Otevřenost pochybností Davida a Jónatanovo přijetí námitek

Být ukován v bitvách a vojenských akcích, být po boku statečného bojovníka, jako byl David, začnete jej obdivovat a snažit se s ním sblížit jako s bratrem. Jónatan byl synem Saula a zajisté se účastnil bitev Izraele. Dá se vyvozovat, že byl u bitvy s Pelištejci, kde se předváděl Goliáš. Jónatan se jistě jako bojovník šel z povzdálí přesvědčit, zda David Goliáše

zvládne, a když uviděl originální a prostý způsob skolení obra a silná slova víry v ústech Davida, našel v něm zalíbení.

Dalším důvodem pro vznik přátelství mezi Jónatanem a Davidem byl způsob přivedení Davida ke dvoru jako hudebníka na citeru. Choulostivé úkoly, kdy byl král v koncích a kdy si na něj zasedl zlý duch, řešili nejbližší rodinní příslušníci a zde to byl Jónatan. Když slýchal Davida hrát na citeru a recitovat žalmy, vzbuzoval v něm David obdiv.

Jónatan býval rozčarován, když byl svědkem Saulových výpadů proti věrnému služebníkovvi Davidovi. Ty pramenily z rostoucího vlivu Davida na královském dvoře. David byl nejprve hráč a recitátor, pak Saulův zbrojnoš, po úspěšných bitvách velitel nad tisíci vojáky. A po radostném zpěvu žen „Saul pobil své tisíce, ale David své desetitisíce.“ (1S 18,7)²⁷, začíná být Saul nervózní. „Také kmenoví vůdcové si jistě uvědomovali, že David je lepším generálem. Pelištejská hrozba byla také hlavním důvodem, proč se Izrael rozhodl ustanovit krále. V boji na život a na smrt s Pelištejci potřebovali zejména pevnou jednotu. Davidův vojenský postřeh a jeho smysl pro politickou organizaci nakonec pomohl zachránit situaci.“²⁸

Sám Jónatan je přítomen výpadům Saula proti Davidovi, dvakrát je napaden David kopím. Jónatan musí přemlouvat běsnícího Saula k zřeknutí se úmyslu Davida usmrtit. Jónatanovo přátelství a bratrství s Davidem těmito zkušenostmi posiluje.

Proč tedy si David stěžuje Jónatanovi, když se Jónatan tolik snaží vnést mír mezi Saula a Davida? Jónatan, syn Saulův, nemůže stále uvěřit, proč se tak Saul chová, když si Davida zamiloval. S přibývajícím věkem Saula a zvyšujícím se vlivem Davida se situace velmi vyostřuje. Blíží se chvíle, kdy se musí rozhodnout, jak to vlastně je. David i Jónatan si pravděpodobně sdělili, jak vyvázl smrti David po svatbě s Míkal, nebo Jónatan byl na blízku Saulovi při rozhovoru s Míkal, která podle pohledu Saula zradila jako svého otce, když Davida varovala a nechala ho uprchnout.

David musí být šokován neustálým negativním zájmem Saula, který ho chce zabít, proto se ptá Saulova syna Jónatana, jestli o tom něco ví ze

²⁷ Bible, *Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)* Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2006, s. 353.

²⁸ GILLES, Anthony E. *Lidé smlouvy*. 1. vydání. Praha: Portál, 1993, s. 55.

soukromých rozhovorů se Saulem. Nezbyvá než podstoupit zkoušku na veřejnosti. Nejlépe ve sváteční den, kdy jsou všichni pohromadě, v zasvěcený den novolunní. Tam se má rozhodnout banálním rozhovorem o nepřítomnosti Davida po boku krále v čas svátku. Má se jasně rozhodnout, kdo na čí straně stojí, kdo jaké má úmysly, a jak to myslí vážně.

David navrhuje Jónatanovi rovnou hru: „pojď a sám se přesvědč“ s jasnými pravidly. Spravedlivý Jónatan tuto zkoušku přijímá, aby se definitivně přesvědčil o Saulových záměrech.

1.3.2. Osobní statečnost Jónatana před Saulem

Osobní statečnost Jónatana je trvalá. On byl mezi mlýnskými kameny, na jedné straně král Saul se svými rozmanitými náladami a strachy, na druhé straně mladý charismatický David. Stoupá Davidův vliv u dvora, ale vůbec neusiluje o trůn, poctivě slouží a zdokonaluje se. Jónatan musel jako králův nejbližší také vidět neshody s prorokem Samuelem. Saul si často vykládal Samuelova přikázání po svém a byl stále nevyzpytatelnější. Tyto situace naučily Jónatana být stále ve střehu, jak a kdy klást jisté citlivé otázky samotnému králi.

Postupné zrání vztahu Saula a Davida připravovalo Jónatana na Hospodinovu ochranu Davida před Saulem. Jednou Davida ochránil Hospodin před Saulovým kopím, ale dvakrát mu David uhnul. Podruhé oznámil Saul Jónatanovi a svým služebníkům, že Davida usmrtí. Na poli se ho Jónatan před Saulem zastal, prosil Saula, aby nezhřešil proti Davidovi a vyprosil slib neusmrcení Davida. Potřetí se opakovala situace s kopím při hře Davida na citeru.

Jónatan o tom všem věděl, a přesto se s Davidem umluvili a dali Saulovi poslední šanci, aby David zůstal u dvora. V opačném případě David musel odejít a skrývat se. Druhou částí jejich úmluvy bylo zachování obou domů (potomstev), tedy smlouva o přátelství a neútočení. Touto smlouvou chtěli oba říci, že za výstupy Saula ani jeden nemůže a že se tím nezmění jejich bratrství a přátelství.

Statečnosti Jónatana je uchvacující. Je novolunní slavnost, sváteční hod. Jónatan čeká, až se Saul začne shánět po Davidovi. V odpovědi sdělil, že

Davidu propustil k příbuzným na sváteční hod do Betléma. Instinkt válečníka Saula pochopil na čí straně Jónatan stojí a rozhněván ho ústně napadl přede všemi. Hněv otce, hněv krále, hněv zmítaného muže. Nervy neudržel na uzdě a chtěl by Davida opět zabít. Další odvážný Jónatanův dotaz, či spíše ujištění: Proč má zemřít? Co provedl?“(1S 20,32) a třetí Saulova odpověď: letící kopí, stvrzující Saulovy postoje.

Král Saul musel dlouho pozorovat a tušit Jónatanovu náklonnost k Davidovi. Jónatan musel snášet různé výlevy Saula. Zajisté z nich i někdy vinil mladého Davida, na kterého se upínala stále větší pozornost izraelského lidu i králova dvora.

Postoj Jónatana mohl být interpretovat jako zrada na vlastním otci a domě. Musíme však Jónatanovi přiznat velkou dávku odvahy, statečnosti a hlavně diplomacie při pohybování se na velmi tenkém ledě. Pokrevní vztahy v rodině byly tak silné, že mohly překrýt některé rozepře. Jednalo-li se o nespravedlnosti nebo mocenské zájmy, zvláště v orientálním prostoru, pak šla i tato rodinná pouta stranou.

Poslední osobní statečností Jónatana před Saulem bylo to, že se musel Jónatan rozloučit a rozejít s bratrem a přítelem Davidem, přesto zůstal věrný svému otci Saulovi, až do smrti mu stál po jeho boku.

1.3.3. Bratrská smlouva mezi Davidem a Jónatanem a jejich domy

Co vedlo Davida s Jónatanem, k této smlouvě? Strach? Záruky o neútočení? Rozbor textu ukazuje na vývoj jejich setkávání a na nepřehlednost stávající situace. Jejich smlouva byla vzájemným ujištěním.

David vyhledal Jónatana pro úctu k jeho otci. Jónathan viděl Davidovy schopnosti, zažil jeho odvalu při boji s Goliášem. Byl mu v boji po boku, když v něm společně poráželi Pelištejce. Jónatan poznal Davida jako spolubojovníka, přítele. Byl to velmi nadstandardní vztah.

Oba se sžívali několik let, viděli, že jsou si rovnocenní, ale že je tu jedna komplikace, která je rozděluje. Jaká? Osoba krále Saula, otce Jónatana. Saul stavěl mezi ně hráz. Jak překonat tuto bariéru?

Palestina je v orientálním prostředí, zde jsou rodinné a rodové vazby velmi silné. Členové rodiny žijí jako bratři a sestry. Pomohl-li někdo

s uzdravením z nemoci nebo zachránil před smrtí, pak byl u rodiny velmi vážený. To byl případ Davida, při uvedení ke dvoru Saula. Za úspěch se zaháněním zlého ducha od Hospodina, který trápil krále Saula, byla Davidovi vděčná celá rodina. Proto si ho zamilovali Saul a jeho synové, byli mu vděční a přijali ho jako za vlastního.

Neprosazování sebe sama upoutávalo Jónatanovu pozornost na Davida. Možná, že chtěl být jako David, jaksí lehký a nespoutaný.

Jónatan obdivoval na Davidovi upřímný a pevný vztah k pomazanému od Hospodina, tedy k Saulovi. David byl také pomazaný Samuelem, ale to mohl Jónatan pouze tušit. Přesto nesoupeřil o to, kdo je „více“ pomazaný. Tolik dobře prokázal David Saulovi a tolika zkouškami prošel!

Smlouva s takto vzácným člověkem, jako byl David, znamená pro Jónatana opravdové, hluboké přátelství. Byla to smlouva silnější než smrt, kterou my Evropané nemůžeme chápat jako orientálci. Tato smlouva zpečetila ze strany Jónatana trvalý slib, že bude po celý zbytek života proti otci Saulovi. Spravedlnost, bratrství a přátelství tak překlenulo Saulovo snažení se o zvýhodnění vlastního syna.

Smlouva naučila Davida, že přátelství, bratrství a spolupráce jsou nezbytným předpokladem pro budoucí budování říše. Další, cennou zkušeností byl poznatek, že vnitřně rozdělený dům nepřináší království užitek, naopak je pro něj zátěží a rozporem mezi nejbližšími v rodině.

Poslední neocenitelnou zkušeností byl i vzájemný vhléd obou, že spravedlnost spojuje, nerozděluje a musí stát výše nad rodinnými vztahy.

1.4. Projev úcty a respektu k pomazanému od Hospodina

1.4.1. Odvaha Davida se setkat se Saulem tváří v tvář

Odvaha a zároveň zralost Davida se ukazuje ve dvou úryvcích, setkání Davida se Saulem v jeho vlastním táboře a jako předzvěst je setkání v jeskyni Én-gedí. David chce dát najevo jednou provždy, že neusiluje o život Saula ani o jeho trůn. Ve vlastním táboře mezi svými a přesto se David jde pouze pomalu dotknout krále Saula. Jeskyně je uzavřený prostor, kde není uniku a opět jde David až k Saulovi. Proč tak riskuje, stačí poslat

posly? Pohled z očí do očí zaručuje nepřekroucení slova muže, trvalé vyjádření upřímné úcty a respektu k pomazanému od Hospodina.

Je to symbolické setkání. Symboly moci krále jsou poznamenány Davidovou přítomností; v táboře je to kopí krále a džbánec na vodu, v jeskyni je to cíp pláště. Kopí krále je symbol moci; džbánec je předmět, kterým se přenáší životodárná voda; cíp pláště krále je symbolem ochrany od Hospodina. Symboly vyjadřující velikost příležitosti Davida skoncovat se životem Saula, symboly ukazující velikost Davidovi úcty k Saulovi.

Dvakrát byl David nabádán svými společníky k usmrcení Saula, vždyť byl vydán od Hospodina do Davidových rukou. Dvakrát David říká rozhodně a jasně: „Ne“. Dvakrát se naskytl tato příležitost v choulostivých situacích. Dvakrát, byť byl David ve výhodě (nepozorován), tuto výhodu nezneužil ve svůj prospěch. Dvakrát byl v menšině, když podnikl tuto cestu k Saulovi, který si pro něj přišel do pouště.

Odvahou také byla rozdílná Davidova sdělení Saulovi. V táboře po získání Saulových osobních symbolů David napomíná osobního strážce Abnéra, že dobře nehlídal svého pána. Sebe nazývá otrokem a podivuje se, proč pán honí otroka, proč král vytáhl, „aby hledal pouhou blechu, jako by honil po horách koroptev“ (1S 26,20)²⁹. V jeskyni dokonce přitvrzuje výrazem „Mrtvého psa, pouhou blechu!“ (1S 24,15)³⁰. David se ptá, proč král dá na lidské řeči. David vyřkne, že pomstu nad Saulem vykoná sám Hospodin.

Odvaha je Božím nástrojem pro Davida, aby mezi ním a Saulem skončilo nesmyslné pronásledování, které v kontextu celého Izraele rozděluje celý národ na dva tábory. Je to důkaz Boží blízkosti u pomazaného, který se snaží o spravedlivé vypořádání sporu. Odvaha je nutnou součástí konání spravedlnosti, věrnosti a rozhodnosti. Bez ní se nedá spolehlivě vládnout. Čím více se David střetává se Saulovými nástrahami, tím více se v tomto utvrzuje. Pomazaný má mít v sobě odvahu si přiznat co zvládl a co pokazil. Saul toho evidentně není schopen

²⁹ Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) Český ekumenický překlad, s. 365.

³⁰ *tamtéž*, s. 361.

1.4.2. Obhajoba pomazaného od Hospodina

Proč se musí pomazaný obhajovat před dříve pomazaným? Věděli pouze David se Samuelem o Davidově pomazání? Text říká, že Samuel pomazal Davida před jeho otcem Jišajem a jeho sedmi bratry. Přikázal Samuel Jišajovi a jeho synům, aby toto pomazání drželi v tajnosti? To text jednoznačně neříká.

Znakem pomazání bylo uvedení do úřadu, nebo služby; byla to pečeť, která zmocňovala krále k vládnutí. Měla být dána jen jednomu, ale Hospodin rozhodl jinak. Dvě pečete v jednom období, jeden veřejný král, druhý skrytý. Jeden vládnoucí, druhý neustále na útěku. Pomazání Davida proběhlo mezi jeho bratry u společného stolu. David nebyl po pomazání vyhlášen za krále. David byl „skrytý“, Saul byl „veřejný“. David ctil pomazání Saula, ctil ho jako svého krále.

Obhajoba pomazaného v úryvku se stala za podivných událostí. Ten „veřejný“ pomazaný je ve smrtelném nebezpečí. Ten „skrytý“ je dokonce pánem situace. Avšak této výhody nevyužívá pro svévolnost. Ten „skrytý“ je v rozhodujícím okamžiku výš než ten „veřejný“. Přesto ten „skrytý“ je svědkem a pánem nad tím „veřejným“ a dosvědčuje, že není možné svévolně zabít pomazaného, i když je k tomu příležitost. Obhajoba je tu svědectvím Boží spravedlnosti. Obhajoba „veřejně“ pomazaného potvrzuje výstavbu a organizaci společnosti podle Božího plánu, je to obhajoba řádu. Ukazuje, že je třeba o tento řád pečovat a vládce chránit, aby nepadli do smrtelného nebezpečí. Poukazuje na to, že i vládce se může mýlit a má přiznat svou vinu a kát se. Je však zcela v rukou Hospodinových řešení sporů, které mají lidé mezi sebou. Je znamením, že i vládce se musí podřizovat Boží spravedlnosti, nemá svévolně pronásledovat druhé. Hospodin ukazuje, že i když je David v úzkých, Bůh se o něj postará a vyvede ho z osidel moci a svévole.

V obhajobě pomazaného také nalézáme prvky služebníka ve prospěch izraelské pospolitosti. Tuto pospolitost má vést, rozsuzovat a dohlížet nad její organizací. Pomazaný má získat určitou zkušenost odstupu od problému nebo úkolu, který řeší. Proto David také varuje své služebníky, aby nechali

krále Saula na živu. Služba není v první řadě zabíjením, loupením a stržením moci do svých rukou, tak důrazně varuje David.

Obhajoba pomazaného je také místem přivedení pomazaného před Hospodina, aby si uvědomil, kdo mu propůjčil toto poslání. Aby pomazaný pochopil, že se Hospodinu žádná moc na zemi nevyrovná a spravedlnost Boží dostihne každého, tedy i pomazaného. Učí pomazaného naslouchat, jakým podivuhodným způsobem a skrze koho hovoří sám Bůh.

1.4.3. Velikost Davida před Saulem a získání odpuštění od Saula

V čem spočívá Davidova velikost? Proč se Saul nakonec rozpláče a uzná svou vinu? Dá se odhalit kolik velikostí Davida je v těchto řádcích?

První velikost Davida je v tom, že přestože je pronásledovaný králem Saulem a jeho vojskem, má celou situaci pod kontrolou. Zná každý Saulův pohyb. To by se dalo přiřadit k umění válečníka.

Druhou velikostí Davida je načasování „smrtného okamžiku“ krále Saula, kdy je úplně bezbranný a vydaný do jeho rukou. Načasování, aby vše bylo nezaměnitelně jasné.

Třetí velikostí Davida je jeho rozhovor se svým služebníkem nad bezmocným králem. Vyjasnění si, že vražda nic neřeší a zlo zase bude plodit zlo. Je potřeba ukázat, že Hospodin rozhoduje a dává nebo bere další šanci.

Čtvrtou velikostí Davida je zvolení symbolů. Je to moudrost, která vystihuje závažnost situace a králi Saulovi dá poznat, v jakém životním omylu je, když bezdůvodně pronásleduje Davida.

Pátou velikostí Davida je, že dává jasně najevo Saulovi, že mu nejde o Saulovo ponížení nebo zesměšnění, ale o odhalení Boží spravedlnosti. Ta může vést k správnému pohledu Saula na svůj životní příběh, dává mu možnost se kát před Hospodinem a žádat ho o milosrdenství.

Poslední velikostí Davida je, že Saula přiměl si uvědomit, že si z Davida nesmyslně udělal ve své mysli soupeře. Tím Saul zahodil nabízenou ruku od Hospodina najít ve společné pospolitosti podporu pro pokojné vládnutí. Saul se zastavuje nad svou situací, když pochopí Davidovu velikost. Pochopí, že

i když jeho život byl vydán do rukou Davida³¹, smrt nepřichází. Najednou chápe nesmyslnost svého stihomamu, pohne to s ním. Vyjádření Davida, že je mu upírán podíl na Hospodinově dědictví, se Saulem pohne podruhé. A to, že krále zbavil jeho výsostného znaku kopí a přesto jej chce vrátit na znamení úcty a respektu hne se Saulem potřetí. Dokonce Saul požehná Davidovi jako otec synovi, což v orientálním prostoru má velkou váhu.

To, co předchází Saulovu poznání, je ryzost Davidova počínání. Přichází velmi krátké Saulovo prohlášení: „Zhřešil jsem.“ (1S 26,21a)³². Smíření ze strany Saula je učiněno proto, že poznal, že nemá smyslu dále pokračovat v honbě za Davidem. To, že Saul sám sebe označil za pomatence a uznal svou chybu, je také silný prvek. V paralelním textu rozhovoru mezi Davidem a Saulem v jeskyni v Én-gedí je ještě silnější vyjádření: „A Saul se dal do hlasitého pláče.“ (1S 24,17b)³³ A Davidovi dodal: „Jsi spravedlivější než já.“ (1S 24,18a)³⁴ A celé to ukončuje slovy: „Kdypak někdo najde svého nepřítele a nechá ho odejít v dobrém?“ (1S 24,20a)³⁵

David uvádí Saula před zrcadlo Boží spravedlnosti, s jemností básníka přednáší své argumenty, které má podpořené odvážnými činy a nezvratnou morální převahou nad Saulem. Ten musí pod tíhou předneseného kapitulovat a jeho otřesení je tak velké, že nepodnikne nic jiného, než že Davidovi požehná. Respekt a úcta Davida k Saulovi budí respekt a úctu krále Saula k Davidovi.

1.5. Ukázka dozrání Davida na krále nad Izraelem

1.5.1. Přijetí vyvolení a pomazání králem nad Izraelem od starších

Po smrti krále Saula se judské kmeny přiklonily k Davidovi a izraelské kmeny se přiklonily k Saulovu synovi Íš-bóšetovi. David vládl v Chebrónu judskému domu sedm let a šest měsíců. Saulův syn Íš-bóšet byl mladý, bylo

³¹ LÉON – DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. 5. vydání. Velehrad: Křesťanská akademie, Řím, 1981, s. 78.

³² *Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) Český ekumenický překlad*, s. 365.

³³ *Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) Český ekumenický překlad*, s. 361.

³⁴ tamtéž., s. 361.

³⁵ tamtéž., s. 361.

mu čtrnáct let a vládl dva roky. (2S 2,8-10). „Přijetí Davida za krále se uskutečnilo ve dvou fázích: První fáze bylo jeho přijetí jižními kmeny (2S 2,1-4) a druhá přijetí severními kmeny (2S 5,1-5). Za vlády Davida se tak poprvé všechny izraelské kmeny sjednotily.“³⁶

Před sjednocením neustával boj mezi domem Saulovým a domem Davidovým. Abnér byl velitelem nad vojsky Saulova domu, Jóab byl velitelem nad vojsky Davidova domu. Uspořádali bojové hry u Gibeónského rybníka. Při nich Abnér zabil Jóabova bratra Asáela. Abnér chtěl připojit Izrael k Judovi. Domluvil se staršími Izraele, a oznámil to Davidovi. Ten to přijal a uspořádal hostinu a po ní propustil Abnéra. Když se to dozvěděl Jóab, dohnal Abnéra a bez vědomí Davida ho zabil jako pomstu za život bratra Asáela. David proklel Jóabův dům.

Dva synové Rimóna Beerótského, Rekáb a Baana zavraždili Saulova syna Íš-bóšeta, usekli mu hlavu a donesli s radostnou zprávou Davidovi. Ten jen nechal za úkladnou vraždu popravít.

Když už neměl Saulův dům nástupce, přišli všechny izraelské kmeny do Chebrónu za Davidem. David s nimi před Hospodinem uzavřel smlouvu i oni ho pomazali za krále nad Izraelem. Tím se David ve svých třiceti letech stal králem nad Izraelem a Judskem. Nad oběma zeměmi kraloval David třicet tři let, tedy celkem kraloval čtyřicet let.³⁷

Z textu se dá vyvozovat, že David dával volný průběh kralování nad Izraelem, neboť ctil dědice pomazaného Saula, jeho nezletilého syna Íš-bóšeta. Volbě, kdo se přidá pod čí vládu, dal také volný průběh. Co se týká vraždy Abnéra nechal David Jóaba na živu, protože šlo krevní mstu bratra, ale nechal dva syny, kteří úkladně zavraždili nevinného a navíc pomazaného nad Izraelem popravít, protože musel spravedlivě rozhodnout.

1.5.2. Vyvolení Jeruzaléma jako hlavního města říše

Pro krále Davida bylo nutné si zvolit nové sídelní město. Důležitá byla schopnost města se spolehlivě bránit, tedy zvolil město podobné nedobytné pevnosti, tuto podmínku splňovalo město na hoře Sijón, město Jeruzalém.

³⁶ GILLES, Anthony E. *Lidé smlouvy*, s. 56.

³⁷ srov. *Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)* Český ekumenický překlad, s. 376.

Dalším důležitým momentem Davidových úvah bylo nalezení neobsazeného města a tím dát najevo, že budoucí král unie Izraele a Judy nikomu nenadržuje. Z tohoto důvodu bylo nutné opustit město Chebrón a přesunout se do již zmíněného Jeruzaléma.

1.5.3. Překonání pýchy Jebúsejců vůči izraelským a judským

Město Jeruzalém nepatřilo žádnému státu v okolí. Toto svobodné skalní město obývali Jebúsejci. Ti si byli jisti strategickou polohou města, statutem skalní pevnosti. V předběžné kalkulaci se domnívali, že David se svým judským vojskem nebude stačit na obléhání a tím případné vyhladovění města. Jejich pýchu posilovalo, že město Jeruzalém bylo soběstačné na vodu ze spodních pramenů pod městem. David byl dobrý stratég. Lstí skrze chráněnou štolu nejprve přerušil dodávku vody do města a pak donutit Jebúsejce kapitulovat.

David navíc musel ukázat po zkušenosti s poražením Pelištejců (boj s Goliášem), že se pohrdání a zesměšňování nebojí a že Hospodin mu pomůže najít cestu k sjednocení Izraele a Judy.

2. Rozbory pěti klíčových textů

2.1. Povolání a pomazání Davida prorokem Samuelem

2.1.1. Text: Pomazání Davida na krále 1S 16,1-13

1 Hospodin řekl Samuelovi: „Jak dlouho ještě budeš nad Saulem truchlit? Já jsem ho zavrhl, aby nad Izraelem nekraloval. Naplň svůj roh olejem a jdi, posílám tě k Jišajovi Betlémskému. Vyhlédl jsem si krále mezi jeho syny.“ 2 Samuel se zdráhal: „Jak mohu jít? Saul o tom uslyší a zabije mě.“ Hospodin řekl: „Vezmeš s sebou jalovici a řekneš: ‚Přicházím obětovat Hospodinu.‘ 3 Na obětní hod pozveš Jišaje a já ti dám vědět, co máš dělat. Pomažeš mi toho, o němž ti povím.“ 4 Samuel vykonal, co řekl Hospodin. Když přišel do Betléma, vyděšení starší města mu spěchali vstříc s otázkou: „Přinášíš pokoj?“ 5 Odvětil: „Pokoj. Přišel jsem obětovat Hospodinu. Posvěťte se a půjdete se mnou k obětnímu hodu.“ Pak posvětil Jišaje a jeho syny a pozval je k obětnímu hodu. 6 Když se dostavili a on spatřil Eliaba, řekl si: „Jistě tu stojí před Hospodinem jeho pomazaný.“ 7 Hospodin však Samuelovi řekl: „Nehleď na jeho vzhled ani na jeho vysokou postavu, neboť já jsem ho zamítl. Nejde o to, jak se dívá člověk. Člověk se dívá očima, Hospodin však hledí srdcem.“ 8 Jišaj pak zavolal Abínádaba a předvedl ho před Samuela. On však řekl: „Hospodin nevyvolil ani toho.“ 10 Tak přivedl Jišaj před Samuela svých sedm synů, ale Samuel řekl: „Žádného z nich Hospodin nevyvolil.“ 11 A Samuel se Jišaje otázel: „To jsou všichni mládenci?“ Jišaj odvětil: „Ještě zbývá nejmladší, ten však pase stádo.“ Samuel Jišajovi poručil: „Pošli pro něj! Nebudeme stolovat, dokud sem nepřijde.“ 12 Poslal tedy pro něj a dal ho přivést. Byl ryšavý, s krásnýma očima a pěkného vzhledu. Tu řekl Hospodin: „Nuže, pomaž ho! To je on.“ 13 Samuel tedy vzal roh s olejem a pomazal ho uprostřed jeho bratrů. A duch Hospodinův se Davida zmocňoval od onoho dne i nadále. Samuel pak hned nato odešel do Rámy.

2.1.2. Rozdělení textu

- v. 1a Zavržení Saula a výzva k ukončení truchlení nad Saulem
- v. 1b Poslání Samuela k pomazání nového krále k Jišajovi
- v. 2-3 Zdráhání Samuela, obava ze smrti, řešení od Hospodina
- v. 4 Přijetí Samuela staršími s obavami, příprava k obětnímu hodu
- v. 5 Posvěcení Jišajova domu a pozvání k obětnímu hodu
- vv. 6-10 Neúspěšný výběr ze sedmi přítomných synů
- v. 11 Dotaz Samuela, zdali jsou všichni, poslal pro Davida
- v. 12 Popis Davidova vzhledu
- v. 13 Pomazání Davida olejem na krále uprostřed jeho bratrů

2.1.3. Rozbor textu, forma, struktura, výprava, poznámky

„Předeslaný příběh o Davidově vzestupu (1 Sam 16:14-2 Sam 5:10), vyprávění o Davidově pomazání Samuelem na příkaz Hospodina umísťuje celý následující kontext pod ochranu božského slibu a požehnání. Davidův

vzestup do královského stavu zahrnoval použití moci a často diskutabilních taktik. Proti tomuto lidskému příběhu opět stojí zjištění zmíněné hned na začátku: David se stal králem, protože Bůh si ho za krále vybral“.³⁸

Začátek příběhu není jasně ohraničen, začíná již narážkou ve verši 15,35, naopak končí velmi jasným koncem ve verši 16,13. V prvním verši potvrzuje Hospodin jistotu zavržení Saula a přikazuje Samuelovi ukončit truchlení, jít, najít a pomazat nového krále. Označuje město Betlém („Jeho jméno se odvozuje od starého pohanského kultu a znamenalo původně „Dům bohyně Lachem“; Izraelci toto jméno etymologicky přehodnotili na „Dům chleba“ (lechem=chléb)“³⁹) a v něm rod Jišajův, pokolení Judova. Tento rod se odvozoval od Rút a zpětně až od Judy.

Pomazáním za krále Samuel viditelně potvrdí Boží rozhodnutí. Samuel musí jít z Rámy okolo Gibei do Betléma, obává se, že si toho Saul všimne a usmrtí ho na cestě. Samuelovy obavy Hospodin překlene tím, že ho posílá, aby šel obětovat do Betléma. Prorok obvykle takové oběti konal. Hospodin tuto oběť pravděpodobně skryl za oběť očistnou nebo symbolickou. Symbol oddělení krále před svědky, než byl David ustanoven do úřadu krále. Tak byl ukryt Saulovým zrakům. Z tradice Izraele mohla jalovice sloužit k více účelům symbolického, smluvního nebo očistného významu (srov. Gn 15,9; Dt 21,4.6)⁴⁰.

Obětní slavnost sloužila především k očišťování. Z tohoto důvodu se projevila nedůvěra starších, když se Samuel objevil v Betlémě. Předpokládáme, že text pomazání Davida je paralelou s textem pomazání Saula za krále. Jisté podobnosti jsou, ale je tu rozdíl. Zdá se, že prorok Samuel se nechce dopustit chybné volby jako u Saula, i když ho jeho srdce k ní tíhne. Text ukazuje na motiv lidového folklóru při výběru synů (symbolická čísla sedm). Srovnáme-li počty synů Jišaje v různých částech textu bible, jsou stejné. V rodokmenu Judova pokolení je vyjmenováno

³⁸ KLEIN, Ralph W. *10 Word Biblical Commentar, I. Samuel*. New York: Word, Incorporated, 1983, s. 159.

³⁹ BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*. 2. vydání., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 197.

⁴⁰ srov. BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*, s. 197.

všech sedm synů (srov. 1Pa 2,13-15). V tomto úryvku jsou zmiňována pouze jména tří nejstarších Davidových bratří (srov. 1S 16,6-10).

Samuel ani Jišaj nenalezají vyvoleného. „Když předstupují jednotliví synové, opakuje se jednotvárně: „Ani toho Hospodin nevyvolil“. Při prvním čteme dokonce ještě, že jej Hospodin odmítl, doslovně zavrhl (H. m-’-s), stejně jako u Saula (15,23 16,1).“⁴¹

Nejmladší syn je přiveden. Nejmladší predikuje: „je velmi bezvýznamný“. Nejmladší odkazuje na obrazy praotců: Josef jako pastýř (Gn 37,2), Ráchel pěkného vzhledu (Gn 29,17); odkazuje na „blízkost Božímu srdci a lidu“.⁴²

Pomazání označuje „zalíbení od Hospodina“⁴³ a odkazuje na budoucí ústřední postavu Izraele, nepadne zde označení král a tento úkon je jakoby zahalen do tajemství. Boží duch se ho zmocnil, nastiňuje paralelu s volbou Saula za krále nad Izraelem. Boží duch je zde symbolem zdaru, „při něm i kolem něho, podobně jako kdysi Josefovi (Gn 39,23)“⁴⁴

2.1.4. Výklad textu

Z teologického hlediska se tento text rozděluje na dvě vrstvy. První je postavení Samuela jako proroka a Božího muže a jeho vztah k dříve pomazanému Saulovi. Saula si Hospodin vybral a nechal ho pomazat a zároveň je Saul svým způsobem „Hospodinovým omylem“, když selhal. Hospodin musí pomoci prorokovi, aby ukázal, že jeho moc je větší než moc zavrženého krále. Používá k tomu obratný manévr, kterým je obětní hod, který symbolizuje vyšší moc. Z toho se dá usuzovat, že se jedná o „úkryt Hospodinův“ v duchovním obřadu před mocí krále, který by mohl i proroka usmrtit.

Dalším textovým můstkem je příchod Božího muže do Betléma. Proč prorok přichází, co přináší za zprávy, je to požehnání nebo prokletí? Samuel uklidňuje lidi z Betléma. Izrael byl veden jako společenství kmenového

⁴¹ BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*, s. 198.

⁴² srov. tamtéž, s. 198.

⁴³ srov. VON ALLMEN, Jean – Jacques. *Biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Kalich, 1987, s. 100.

⁴⁴ tamtéž, s. 199.

systemu, děleného na rody. Zde se Hospodin zaměřuje na volbu budoucího krále, která musí vycházet z rodinného, následně kmenového zřízení.

Prorok se setkává v síle Božího vnuknutí s Jišajem a jeho syny. Vše směřuje k nastavení atmosféry rodinné slavnosti, která má vyvrcholit volbou pomazaného podle Boží vůle. Tady se dostáváme do úrovně vztahu prorok Samuel a Hospodin. Kdo je ten, kterého zvolí Bůh skrze Samuela? Podle čeho bude Samuel volit? Umožní Hospodinu určení volby? Neuspěchá Samuel volbu podle svého úsudku? Hospodin ho laskavě, ale rázně přibrzdí. Samuel se dozvídá, že by chyboval, nejsou u stolu totiž všichni synové. Najednou Samuel poznává, že součinnost s Bohem je nezbytná.

Ze závěru příběhu se dá usuzovat, že Hospodin si to nejlepší v skrytosti nechává nakonec. Popis Davida je střídmý a z vyjádření „s krásnýma očima“ se dá usuzovat, že Samuel v pohledu Davida poznává Boží vůli. Popis situace, že „pomazal ho uprostřed jeho bratří“ umocňuje potvrzení, že byl vzat z nich a pro ně.

Symbolem a nezrušitelným znamením vyvolení je olej v rohu. Tím je naznačena hojnost Boží přízně a zároveň viditelné označení: to je on, toho jsem si vyvolil. „A duch Hospodinův se Davida zmocňoval“⁴⁵. Následný odchod Samuela do Rámy ukazuje, že duch Hospodina stojí výše než samotný prorok Samuel.

2.2. Souboj Davida s Goliášem v kontextu hájení Božích záměrů

2.2.1. Text: David a Goliáš 1S 17,1-58

1 Pelištejci shromáždili své šiky k bitvě. Shromáždili se do Sóka, jež patří Judovi, a utábořili se mezi Sókem a Azekou v Efes-damímu. **2** Také Saul a izraelští muži se shromáždili, utábořili se v dolině Posvátného stromu a seřadili se k bitvě proti Pelištejcům. **3** Na hoře z jedné strany stáli Pelištejci, na hoře z druhé strany stál Izrael a mezi nimi bylo údolí. **4** I vycházel z pelištejských šiků soubojový zápasník jménem Goliáš z Gatu, vysoký šest loket a jednu píd'. **5** Na hlavě měl bronzovou přilbu a byl oděn do šupinatého pancíře; váha pancíře byla pět tisíc šekelů bronzu. **6** Na nohou měl bronzové holenice a na ramenou bronzový oštěp. **7** Násada jeho kopí byla jako tkalcovské vratidlo a hrot jeho kopí vážil šest set šekelů železa. Před ním chodíval štítonoš. **8** Goliáš stával a volal na izraelské řady. Říkal jim: „Proč vycházíte a řadíte se k bitvě? Což nejsem já Pelištejec a vy služebníci Saulovi? Vyberte si někoho, ať ke mně sestoupí. **9** Když mě v boji přemůže a zabije mě, budeme vašimi otroky. Avšak jestliže já přemohu jeho a zabiji ho, budete vy našimi otroky a budete nám sloužit.“ **10** A Pelištejec dodával: „Dneska jsem potupil izraelské řady.

⁴⁵ VON ALLMEN, Jean – Jacques. *Biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Kalich, 1987, s. 100.

„Vydejte mi někoho a budeme spolu bojovat.“ **11** Kdykoli Saul a celý Izrael slyšeli tato Pelištejcova slova, děsili se a velice se báli. **12** David byl synem Efratejce, toho z Betléma Judova, jenž se jmenoval Jišaj a měl osm synů. Za dnů Saulových byl ten muž příliš starý, aby mohl jít mezi vojáky, **13** ale šli tři nejstarší Jišajovi synové; odešli se Saulem do války. Jména jeho tří synů, kteří odešli do války, jsou: prvorozený Elíab, druhý po něm Abinádab a třetí Šama. **14** David ten byl nejmladší. Se Saulem odešli tři nejstarší.

15 David odešel od Saula a vrátil se, aby pásł stádo svého otce v Betlémě. **16** A Pelištejec se předváděl za časného jitra i navečer a stavěl se na odív po čtyřicet dní.

17 Jišaj vybídl svého syna Davida: „Vezmi pro své bratry éfu praženého zrní a těchto deset chlebů a běž do tábora za svými bratry. **18** Těchto deset homolek sýra doneseš veliteli nad tisíci. Navštívíš své bratry s přáním pokoje a převezmeš od nich vzkazy. **19** Bojují se Saulem a se všemi izraelskými muži proti Pelištejcům v dolině Posvátného stromu.“ **20** Za časného jitra přenechal David stádo hlídači, naložil si všechno a šel, jak mu Jišaj přikázal. Když přicházelo k ležení, vojsko vycházelo, řadilo se a vydávalo válečný pokřik. **21** Izrael i Pelištejci se seřadili, řada proti řadě. **22** David složil své zásoby u strážného nad zásobami a běžel k bojové řadě. Přišel a popřál svým bratrům pokoj. **23** Ještě s nimi mluvil, když tu z řad Pelištejců vystoupil soubojový zápasník jménem Goliáš, Pelištejec z Gatu, a mluvil táž slova jako dříve. David je slyšel. **24** Všichni izraelští muži, sotvaže toho muže uviděli, dali se před ním na útěk a velmi se báli. **25** A nějaký Izraelec řekl: „Viděli jste toho muže, co vystoupil? Vystupuje, aby tupil Izraele. Avšak toho, kdo ho zabije, zahrne král velikým bohatstvím, dá mu svou dceru a jeho učiní v Izraeli svobodným.“

26 David se tázal mužů, kteří u něj ostáli: „Cože dostane muž, který zabije toho Pelištejce a sejme z Izraele potupu? Vždyť kdo je ten neobřezaný Pelištejec, že tupí řady živého Boha?“ **27** Lid mu odpověděl stejně: „To a to dostane muž, který ho zabije.“ **28** Jeho nejstarší bratr Elíab však slyšel, jak mluvil s muži. Elíab vzplanul proti Davidovi hněvem a okřikl ho: „Proč jsi sem přišel? Komu jsi nechal ten houfeček ovcí na stepi? Však znám tvou drzost i tvé zlé srdce! Přišel jsi sem dolů, aby ses mohl dívat na bitvu.“ **29** David se otázel: „Copak jsem udělal? Nejde o královo slovo? **30** Obrátil se od něho na jiného a tázal se stejně. A lid mu odpověděl stejně jako poprvé. **31** Slova, která David promluvil, se roznesla, hlásili je Saulovi a on ho přijal. **32** David Saulovi řekl: Člověk nesmí klesat na mysl. Tvůj služebník půjde s tím Pelištejcem bojovat.“ **33** Saul Davidovi odvětil: „Nemůžeš jít proti tomu Pelištejci a bojovat s ním. Jsi přece mladíček, kdežto on je bojovník od mládí.“

34 David řekl Saulovi: „Tvůj služebník byl pastýřem ovcí svého otce. Když přišel lev nebo medvěd, aby si odnesl ze stáda ovci, **35** hnal jsem se za ním a bil jsem ho a vyrval mu jí z tlamy. Když se proti mně postavil, chytil jsem ho za dolní čelist a bil jsem ho, až jsem ho usmrtil. **36** Tvůj služebník ubil jak lva, tak medvěda. A tomu neobřezanému Pelištejci se povede jako jednomu z nich, protože potupil řady živého Boha.“ **37** A David dodal: „Hospodin, který mě vytrhl ze spárů lva a medvěda, ten mě vytrhne i ze spárů toho Pelištejce.“ Saul tedy Davidovi řekl: „Jdi; Hospodin buď s tebou! **38** Poté Saul oblékl Davida do svého odění, na hlavu mu dal bronzovou přilbu a oblékl ho do pancíře. **39** Na jeho odění si David připásal jeho meč a pokusil se chodit, ale nebyl na to zvyklý. David tedy Saulovi řekl: „Nemohu v tom chodit, nejsem zvyklý.“ A svlékl to ze sebe. **40** Vzal si do ruky svou hůl, z potoka vybral pět oblázků, vložil je do své pastýřské torby, do brašny, a s prakem v ruce postupoval proti Pelištejci. **41** Pelištejec se k Davidovi pomalu přibližoval a před ním jeho štítonoš. **42** Pelištejec se podíval, spatřil Davida a pohrdl jím, protože to byl mladíček, ryšavý, krásného vzhledu. **43** Pelištejec na Davida pokřikoval: „Copak jsem pes, že na mě jdeš s holí?“ A Pelištejec zlořečil Davidovi skrze své bohy. **44** Pokřikoval na Davida: „Pojď ke mně, ať vydám tvé tělo nebeskému pťactvu a polnímu zvířectvu.“

45 Ale David Pelištejci odpověděl: „Ty jdeš proti mně s mečem, kopím a oštěpem, já však jdu proti tobě ve jménu Hospodina zástupů, Boha izraelských řad, kterého jsi potupil. **46** Ještě dnes mi tě Hospodin vydá do rukou. Zabiji tě a srazím ti hlavu. Ještě dnes vydám mrtvoly z pelištejského tábora nebeskému pťactvu a zemské zvířeti. Celý svět pozná, že při Izraeli stojí Bůh. **47** A celé toto shromáždění pozná, že Hospodin nezachraňuje mečem a kopím. Vždyť boj je Hospodinův. On vás vydá do našich rukou.“

48 Když Pelištejec vykročil a přibližoval se k Davidovi, David rychle vyběhl z řady proti Pelištejci. **49** David sáhl rukou do mošny, vzal odtud kámen, vymrštil jej z praku a zasáhl Pelištejce do čela. Kámen mu prorazil čelo a on se skácel tváří k zemi. **50** Tak zdolal David Pelištejce prakem a kamenem, zasáhl Pelištejce a usmrtil ho, aniž měl v ruce meč. **51** David přiběhl a stanul u Pelištejce. Popadl jeho meč, vytrhl jej z pochvy a usmrtil ho; uťal

mu jím hlavu. Když Pelištejci viděli, že jejich hrdina je mrtev, dali se na útěk. **52** Izraelští a judští muži vyskočili, spustili válečný pokřik a pronásledovali Pelištejce až tam, kudy se vstupuje do údolí, a až k branám Ekrónu.; i padali ranění Pelištejci cestou od Šaarajimu až ke Gatu a k Ekrónu. **53** Pak Izraelci přestali Pelištejce stíhat a vyplenili jejich tábory. **54** David vzal Pelištejcovu hlavu, přinesl ji do Jeruzaléma a jeho zbroj uložil ve svém stanu.

55 Když Saul viděl Davida, jak jde proti Pelištejci, otázal se vojevůdce Abnéra: „Čí syn je ten mládenec, Abnére?“ Abnér mu odvětil: „Jakože jsi živ, králi, nevím.“ **56** Král mu poručil: „Zeptej se, čí syn je ten mladík.“

57 Když se David po vítězství nad Pelištejcem vrátil, uvedl ho Abnér před Saula; Pelištejcovu hlavu měl David v ruce. **58** Saul se ho otázal: „Čí syn jsi, mládenče?“ David odvětil: „Syn tvého služebníka Jišaje Betlémského.“

2.2.2. Rozdělení textu

vv. 1-3	Popis válčících stran před bitvou
vv. 4-10	Popis vystupování Goliáše se zbrojnošem a tupení Izraele
v. 11	Strach Saula a jeho vojska
v. 12	Uvedení Davida na scénu
vv. 13-14	Popis tří nejstarších bratrů v Saulově vojsku
v. 15	Důvod proč poslal Jišaj Davida k bratrům
vv. 16-20a	Tupení Izraele od Goliáše po 40 dní.
vv. 20a-25	Popis příchodu Davida a jeho pohled na situaci
vv. 26-30	Dialog Davida s lidem, ověřování si informací
vv. 31-37	Dialog Davida se Saulem
vv. 38-39	Snaha o vyzbrojení Davida od Saula
vv. 40-44	David jde ke Goliáši a naslouchá
vv. 45-47	Slovní odpověď Davida Goliáši
vv. 48-51	Fyzický zápas Davida s Goliášem a Davidovo vítězství
vv. 52-54	Pronásledování Pelištejců a uložení Davidovy kořisti
vv. 55-58	Dotaz na původ Davida před a po zápase s Goliášem

2.2.3. Rozbor textu, forma, struktura, výprava, poznámky

Logické rozdělení celistvého textu této perikopy je následující:

vv. 1-11	Boj Izraelitů s Pelištejci
vv. 12-19	David je poslán za bratry, co bojují v Saulově armádě
vv. 20-25	Setkání s bratry v táboře, situace v táboře
vv. 26-33	David se zajímá o úkol a setkání se Saulem
vv. 34-39	Davidova odpověď na Saulův úkol a jeho vyzbrojení

- vv. 40-44 David jde ke Goliáši podle svého a Goliášova výzva
- vv. 45-47 Odpověď Davida Goliáši
- vv. 48-54 Souboj Davida s Goliášem a jeho vítězství
- vv. 55-58 Zjišťování totožnosti Davida Saulem

Při pozorném pročitání nalézáme v textu několik nesrovnalostí, které signalizují, že příběh souboje Davida a Goliáše byl pravděpodobně složený z více tradovaných příběhů. „Deuteronomistova verze příběhu o Goliášovi byla každopádně kratší než ta, kterou známe z Bible. Příběh, uvedený v dnešní hebrejské Bibli (známé jako masoretický text), vznikl sloučením několika různých verzí. Ve starořeckém překladu hebrejské Bible, Septuagintě, se dochovala původní verze příběhu, která zahrnuje pouze verše 1-11, 32-49, 54. Podobné příběhy mívají tendenci časem se rozrůstat, a právě k tomu v tomto případě došlo. Další verše (12-31, 50, 55-58) byly k hebrejskému textu připojeny až někdy po vzniku Septuaginty (kolem roku 200 př. n.). Tyto redakční dodatky umocňují legendární nádech příběhu.“⁴⁶

Budeme-li dále sledovat příběh, nacházíme v něm několik dějových linií. Jedna popisuje boj Izraele s Pelištejci; druhá ukazuje na vztah mezi Davidem a jeho bratry, třetí na vztah mezi Davidem a Saulem, čtvrtá na vztah mezi Davidem a Goliášem.

Při podrobnějším sledování v příběhu nacházíme několik dějových nesrovnalostí. David sloužil u Saulova dvora (srov. v. 1S 16,21), pak ve v. 1S 17, 15 „odešel od Saula a vrátil se ke stádu Jišaje“, tím se přerušuje tok textu o bitvě s Pelištejci. Na konci celé bitvy ve v. 58 se Saul Davida ptá: „Čí syn jsi, mládenče?“. Vypadá to, jakoby Saul Davida vůbec neznal. Z toho vyplývá pravděpodobná pozdější deuteronomická redakční úprava textu.

Další nesrovnalostí je, kdo vlastně přemohl Goliáše. Podle v. 2S 21,19 je přemožitelem Elchánan, zde ve v. 1S 17,50 je vítězem David. Tyto nesrovnalosti jsou v textech o Elchánannovi. V druhých částech textu, srovnávaných ve vv. 1 Pa 20,5 a 2S 21,19 jsou syntakticky shodné

⁴⁶ MCKENZIE, Steven L. *Král David – Životopis*. Praha: Volvox Globator, 2004, s. 97.

formulace textu, ale ze struktur vět vyplývá, že v prvních částech byla učiněna pozdější redakční úprava. Pravděpodobně původním textem o Elchánánovi byl text ve v. 1 Pa 20,5. Zde je jmenován ubitý obr Lachmi a označen za bratra Goliáše Gatského. V textu v. 2S 21,19 pravděpodobně toto jméno a označení za bratra vypadlo při přepisu textu. Tento text byl doplněn o jméno „Oregima Betlémského“ a tím byl posunut význam celého verše, protože nebyl ubit bratr Goliáše, ale samotný Goliáš. Touto úpravou došlo k pochybnosti o tom, kdo zabil Goliáše. (pozn. Je možné, že jméno Elchánan je symbolické, což vyplývá z rozkladu jména Elchánan, „El“ hebrejsky znamená „Bůh“, „Chánan“ milostivý. Tedy Elchánan znamená Bůh je milostivý.) „Ve jménu David vězí slovo „Milovaný“. V hebrejštině se totiž slovo „milovaný“ píše přesně jako jméno David: daleth-vav-daleth.“⁴⁷ Jméno David by se mohlo interpretovat jako „milovaný nebo miláček“ od slova Dód⁴⁸=Miláček. Další dvě teorie o původu jména David (davidum=velitel; defektní zápis v hebrejštině d-v-d ve spojení s vloženými samohláskami a-i ze slova Mašiach=Pomazaný) byly opuštěny.⁴⁹

Můžeme rozdělit příběh na jednotlivé části podle motivů v nich: demonstrace síly a arogance na straně Pelištejců a strach a bezradnost na straně Izraelců; příchod Davida, jeho zvědavost, po té podiv nad situací a zjišťování úkolu; Davidova obhajoba před Saulem a tvrzení, že úkol zvládne; Davidovo představování se Goliáši a Goliášova výzva; Davidova odpověď Goliáši; Hospodinův zápas a Davidovo vítězství; identifikace Davida Saulem. Každá část příběhu má mnoho detailů, které vypovídají o historických a místních realitách (např. místo bitvy, vykreslení Goliáše jako bojovníka, popis typů zbraní, začlenění synů Jišaje do řad vojáků v Saulově armádě).

První částí příběhu je rozbor bitevní situace a vyslání reprezentanta Pelištejců Goliáše, který má vyjadřovat převahu nepřítele a pohrdání Izraelci. Je zde velmi barvitý popis vlastností a zbroje obra.

⁴⁷ WEINREB, Friedrich. *Znamení života, Hebrejská abeceda podle židovské tradice*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 52.

⁴⁸ FOUILLOUX, Danielle. *Slovník biblické kultury*, s. 46.

⁴⁹ srov. BÍČ, Miloš. *Ze starého zákona*. Praha: Kalich, 1986, s. 198.

Z logické stavby příběhu se jeví část o bratrech a příchodu Davida jako vsuvka, přerušení popisu děje bitvy mezi Izraelci a Pelištejci.

V další části textu jsou popisovány bezradnost a obavy Izraelců z nepřítele. Je to vidět v rozmluvách Davida s lidem, či s neznámým Saulovým bojovníkem. Při rozhovoru se Saulem vyjadřuje David naději, že jde obra porazit a zvítězit tak nad Pelištejci. Bude to chtít odvahu, rozvahu a hlavně netradiční přístup vedení boje. David usiluje o pověření být se s obrem, když se nenalezl nikdo jiný. Sebere Saul odvahu vložit osud Izraele do rukou mladíčka? Umožní Davidovi provést akci „po svém“? I výzbroj Davida je spíše duchovní, David odkládá osvědčenou zbroj, osvědčené taktiky.

Rozmluva Davida s Goliášem je ukázkou střetu dvou světů, světa hrubé síly a přezíravosti se světem duchovním. Je zde taky víc jasné, že bojuje malý s velkým, že bojuje Bůh za Izrael proti Pelištejcům. Zlořečení, tedy kletba Goliášova, proti požehnání a duchovní podpoře Davida od Hospodina je jeden z hlavních motivů této části příběhu. Souboj je popisován jako velmi dynamický proces. Je zde načasování, jediný hbitý zásah a splnění Davidova slibu, že Goliáš zemře svou vlastní zbraní. Dá se také vysledovat dialog Davida se svými bratry a se Saulem. Dialogy gradují a ukazují se, že vykonat úkol pro Hospodina není snadná věc, na cestě jeho realizace se David setkává s různými překážkami.

Co se týká struktury textu z pohledu sociologického, zjišťujeme, že příběh začíná národy a jeho reprezentanty (Pelištejci a Goliáš, Izrael a Saul), pokračuje rodem (Jišajovi synové) jako podporou národa a z něho vycházejícím hrdinou (Davidem jako členem rodu). Příběh zakončují tři rozměry: pobití Pelištejců (národní rozměr); identifikace rodu (odkud pochází David) a samotný hrdina David. Ve středu příběhu je vidět duchovní jádro vyprávění, které je zabaleno do sociálních struktur (národ-rod-jedinec), které tvoří syntaktické závorky sdělení.

2.2.4. Výklad textu

Izrael je před přerodem z volného kmenového svazu na formu království, jehož základem je kult Hospodinův. Saul je už zavržen od Hospodina a trápí

ho zlý duch. Samuel již pomazal Davida, ale Saul o tom neví. V sebeurčení Izraele nazrává čas k vymezení si prostoru země zaslíbené a schopnost tento prostor obhájit před okolními národy. Tehdy mocní sousedé Pelištejci potřebují Izrael zlikvidovat. V opačném případě musí Izrael vymezit Pelištejcům hranice a tím získat prostor ve středu země pro lepší sjednocení Izraele a Judy.

Úvod příběhu nás zavádí do bitvy. V příběhu Goliáš spíše připomíná mýtickou postavu (rozměry postavy), než bojovníka („Dvakrát je nazván „soubojník“, soubojový zápasník (tuto charakteristiku najdeme jen zde); míní se předbojovník, muž mezi liniemi, v mezípolí, který vystupoval z řady.“⁵⁰), na druhé straně kouzelníka, věštce (pronášené kletby směrem k Izraeli; „Jméno Goliáš (H. gáljât) je cizího původu, snad řeckého; v překladu prý znamená mj. i „kouzelník, věstec“ (Schumacher).“⁵¹). Duchovní rozměr Goliáše se dá vyrozumět i z pozdějšího v. 16 „a stavěl se na odív po čtyřicet dní“.

Saul váhá, chybí vůdčí osoba. Představení Davida jako syna Jišajova, z Bethléma odkazuje skrytě na akt pomazání od Samuela. Osoba Davida přichází jakoby ze zálohy a ještě navíc jako „logistická“ podpora vojáků v armádě Izraele. Osoba nezatížená zvyky a otevřená řešení situace. Osoba uváděná jako pastýř stád ovcí. David nejprve splní úkol od svého otce Jišaje a pak se zaujatě zajímá, co se děje. Částečně se dá z textu z v. 15 „David odešel od Saula“ vysoudit, že David měl osobní zkušenost s dvorem.

Duchovní rozměr Goliáše vystupuje ještě více ve v. 25 „Vystupoval, aby tupil Izraele.“ a ve v. 26 „Vždyť kdo je ten neobřezaný Pelištejec, že tupí řady živého Boha?“ Zde už nejde jenom o místní potyčky, ale o zásadní věctupení Boha“. David, nesen odvahou, je osočen starším bratrem. Strach z Goliáše v myslích Saulových vojáků skrze staršího bratra doléhá na Davida ve v. 28 „Však znám tvou drzost i tvé zlé srdce!“. Odvaha Davida je zaměňována za drzost a zlé srdce.

⁵⁰ BÍČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*. 2. vydání., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 202.

⁵¹ tamtéž., s. 202.

Nastává pozvolný obrat od strachu z obra. David poukazuje na krále Saula. David říká ve v. 32 „Člověk nesmí klesat na mysli.“ David se nabízí jako nástroj Hospodinova boje.

David přirovnává Goliáše ke zvířeti (lvu nebo medvědovi) a jako pastýř si musí umět poradit se škůdci ve svém stádě. Škodící zvíře musí být potrestáno. „David důvěřoval Bohu, který ho uchránil během nebezpečí, když byl pastýřem ve v. 37; ve v. 35 si David přisoudil záchranu. Zdá se, že teologické obvinění Pelištejců dalo Davidovi větší důvěru ve vítězství. Saul byl přesvědčen Davidovým dokonalým případem a poslal ho na jeho cestu se vzkazem: „ Hospodin buď s tebou.““⁵² David převádí boj na rovinu Hospodina ve v. 37 „Hospodin, který mě vytrhl ze spárů lva a medvěda, ten mě vytrhne i ze spárů toho Pelištejce.“ Saul mu dává požehnání ve v. 37 „Jdi, Hospodin buď s tebou.“ Cesta k vítězství je otevřena. Saul dává Davidovi vojenskou výzbroj, která není pro něj, což se za chvíli ukáže.

Duchovní boj vrcholí. Goliáš pronáší kletby a pohrdání Davidem. Vrchol je zde: stojí proti sobě meč, kopí, oštěp a jméno Hospodinovo. Ve verši 47 je to jasně řečeno „Hospodin nezachraňuje mečem a kopím.“ „Další symbolický aspekt našeho příběhu zasluhuje zmínku vzhledem k ústřednímu tématu směřujícímu k hlavnímu teologickému tvrzení (viz pozn. k vv. 45 až 47). Zde je David, malý, zjevně bezbranný, s nijak zvláště vycvičenými nebo vybavenými vojáky – perfektní personifikace malého národa jako je Judsko. A proti nim stojí obrovský nepřítel, těžce vyzbrojený a očividně zdrcující, jak nepřátelé Judska často vypadali. David nemá žádnou reálnou naději v síle armád, a přes svoji odvahu a důvtip musí být nakonec odkázán pouze na jednu dobrou naději, kterou Judsko mělo v časech nebezpečí. „Ty jdeš proti mně s mečem, kopím a šavlí“, volá na Pelištejce, „ale já jdu proti ve jménu Hospodina Zástupů, Boha Izraele!“ (v. 45) On míní vítězství v boji, takže "celá země bude vědět, že Bůh je v Izraeli.“ (v 46). Teologické důsledky jsou zřejmé: je to Hospodin, který

⁵² KLEIN, Ralph W. *10 Word Biblical Commentar, I. Samuel*. New York: Word, Incorporated, 1983, s. 176.

dává vítězství, a on jej může dát slabému (Izrael), aby jeho moc mohla by být známa všem.“⁵³

Následuje projev Hospodinovy moci. David, praktická zbraň prak, cílený zásah a mečem Goliášovým dokonaná pomsta tupení živého Boha. Tím pomínula „magická moc“ Goliášova a Pelištejců se zmocnil strach a dali se na útěk. Budoucí král Izraele se kvalifikoval činem a vírou v Hospodina.

2.3. Vyjádření přátelství a bratrství mezi Davidem a Jonatánem

2.3.1. Text: Davidovo loučení s Jónatanem 1S 20,1-42

1 David uprchl do prorockého domu v Rámě a přišel si Jónatanovi postěžovat: „Co jsem provedl? Jaký je můj zločin? Jaký je můj hřích vůči tvému otci, že mi ukládá o život?“ **2** On mu odvětil: „Toho buď dalek! Nezemřeš. Vždyť můj otec neudělá ani to nejmenší, aniž by se mi svěřil. Proč by tohle můj otec přede mnou skrýval? Není tomu tak.“ **3** David se ještě zapřísáhl a odporoval: „Tvůj otec určitě ví, že jsem získal tvou přízeň. Řekl: ‚Ať o tom neví Jónatan, aby se netrápil.‘ Nicméně, jakože živ je Hospodin a jakože živ jsi ty, od smrti mě dělí jen krůček.“

4 Jónatan se tedy Davida otázal: „Co chceš, abych pro tebe udělal?“ **5** David Jónatovi řekl: „Hle, zítra je novoluní a já mám sedět s králem u jídla. Propust' mě a já se budu až do třetího dne navečer skrývat v poli. **6** Bude-li mě tvůj otec pohřešovat, řekneš: ‚David mě naléhavě prosil, aby si směl odběhnout do svého města Betléma; koná se tam výroční obětní hod pro celou čeleď.‘ **7** Jestliže řekne: ‚Dobře,‘ může být tvůj služebník klidný, jestliže však ho popadne vztek, věz, že se rozhodl k nejhoršímu. **8** Prokaž proto milosrdenství svému služebníkovi, neboť jsi vstoupil se svým služebníkem ve smlouvu před Hospodinem. Jestliže jsem spáchal nějaký zločin, usmrť mě ty sám. Proč bys mě teď vodil ke svému otci?“ **9** Ale Jónatan odvětil: „Toho buď dalek! Dozví-li se bezpečně, že se můj otec vůči tobě rozhodl k nejhoršímu, neoznámím ti to snad?“ **10** David se Jónatana otázal: „Kdo mi oznámí, když ti tvůj otec odpoví tvrdě?“

11 Jónatan Davida vybídl: „Pojď, vyjdeme na pole.“ Oba vyšli na pole. **12** Tu řekl Jónatan Davidovi: „Při Hospodinu, Bohu Izraele! Když zítra či pozítří v příhodnou dobu od svého otce vyzvím, že je to s Davidem dobré, tedy k tobě nikoho nepošlu a nebudu ti nic vzkazovat. **13** Ať se mnou Hospodin udělá, co chce! Vzkážu ti, rozhodne-li se můj otec vůči tobě pro to nejhorší. Propustím tě a půjdeš v pokoji. Hospodin buď se tebou, jako byl s mým otcem. **14** Avšak i ty mi prokazuj Hospodinovo milosrdenství, pokud budu živ a nezemřu, **15** a nepřetrhej svazky svého milosrdenství vůči mé rodině nikdy, ani tenkrát, až Hospodin vyhledá Davidovy nepřátele z povrchu země do posledního muže.“ **16** I uzavřel Jónatan s Davidovým domem smlouvu: „Ať Hospodin volá Davidovy nepřátele k odpovědnosti.“ **17** Nadto zavázal Jónatan Davida přísahou při své lásce k němu, neboť ho z duše miloval.

18 Jónatan mu řekl: „Zítra bude novoluní, a až si všimnu tvého sedadla, budeš pohřešován. **19** Třetího dne rychle sestup a přijď k místu, kde ses skrýval v den jednání, a zůstaň u kamene Ezelu. **20** Já vystřelím vedle něho tři šípy, jako bych je vypustil na nějaký terč. **21** Hned na to pošlu chlapce: ‚Jdi najít šípy.‘ Jestliže chlapci výslovně řeknu: ‚Hle, šípy jsou zde za tebou, seber je,‘ pak přijď, neboť to pro tebe bude znamenat pokoj, nic se ti nestane, jakože živ je Hospodin. **22** Jestliže však řeknu mladíkovi: ‚Hle, šípy jsou dál před

⁵³ McCARTER, Kyle P. j.r. *I. Samuel, New Translation with Introduction and Commentary*. New York: The Anchor Bible, Doubleday, 1984, s. 297.

tebou, pak odejdi, neboť tě posílá Hospodin. **23** Ale slovo, které jsme si dali, já a ty, platí. Hospodin je navěky svědkem mezi mnou a tebou!“

24 David se tedy skryl v poli. Když nastalo novoluní, král zasedl k hodů a jedl. **25** Král se posadil tak jako jindy na sedadlo u stěny, ale Jónatan stál; po Saulově boku se posadil Abnér. Povšiml si Davidova místa. **26** Onoho dne o tom Saul nepromluvil, neboť si řekl: „Přihodilo se mu něco, co jej znečistilo, není čistý.“ **27** Když však druhého dne po novoluní si opět všiml Davidova místa, otázal se Saul svého syna Jónatana: „Proč Jišajův syn včera ani dnes nepřišel k hodů?“ **28** Jónatan Saulovi odpověděl: „David mě naléhavě prosil, aby směl do Betléma. **29** Řekl: ‚Propust’ mě, naše čeled’ má ve městě obětní hod. Můj bratr mi prikázal přijít. Jestliže jsem získal tvou přízeň, rád bych se uvolnil a podíval se na své bratry.‘ Proto se nedostavil ke královu stolu.“

30 Saul vzplanul proti Jónatanovi hněvem a křičel na něj: „Ty synu poběhlce, což jsem to nevěděl, že si Jišajova syna vyvoluješ ke své hanbě i hanbě klínu své matky? **31** Po všechny dny života Jišajova syna na zemi neobstojíš ty ani tvé království. Hned pro něho pošli a dej ho přivést ke mně, protože je synem smrti.“ **32** Jónatan svému otci Saulovi odpověděl a otázal se ho: „Proč má zemřít? Co provedl?“ **33** Avšak Saul po něm mrštil kopím, aby ho proklál. I poznal Jónatan, že jeho otec je odhodlán Davida usmrtit. **34** Jónatan, rozpálen hněvem, vstal od stolu a toho druhého dne po novoluní při hodů nejedl, protože se trápil pro Davida, že ho jeho otec potupil. **35** Za jitra vyšel Jónatan na pole podle dohody s Davidem a byl s ním malý chlapec. **36** Poručil svému chlapci: „Běž najít šípy, které vystřelím.“ Zatímco chlapec běžel, on přes něho vystřelil šíp. **37** Když chlapec přišel k místu, kam Jónatan šíp vystřelil, volal Jónatan za chlapcem: „Není šíp tam dál před tebou?“ **38** A Jónatan volal za chlapcem: „Rychle, spěchej, nezastavuj se!“ Jónatanův chlapec posbíral šípy a přišel ke svému pánu. **39** Chlapec nic netušil. Jen Jónatan a David věděli, oč jde. **40** Jónatan pak dal svou zbroj chlapci, kterého měl s sebou, a poručil mu: „Jdi, zanes to do města.“ **41** A chlapec šel. Tu povstal David od jižní strany, padl tvář k zemi a třikrát se poklonil. Políbili se a plakali jeden pro druhého, až se David vzchopil. **42** Jónatan řekl Davidovi: „Jdi v pokoji. Co jsme si my dva v Hospodinově jménu přísahali, toho ať je Hospodin navěky svědkem mezi mnou a tebou i mezi mým a tvým potomstvem.“

2.3.2. Rozdělení textu

v. 1	David se svěčtuje Jónatanovi o obavách z úkladů Saula
v. 2	Jónatan oponuje Davidovi
v. 3	Zdůraznění obav Davida o sebe a nevědomost Jónatana
vv. 4-7	Žádost Davida o prověření postojů Saula Jónatanem
vv. 5-10	Žádost Davida o spravedlnost od Jónatána
vv. 11-17	Přísaha mezi Davidem a Jónatanem a jejich rodinami
vv. 18-23	Vysvětlení jak Jónatan oznámí výsledek Davidovi
vv. 24-29	Jónatan vysvětluje nepřítomnost na slavnosti Saulovi
vv. 30-33	Vzplanutí hněvu Saula, Jónatan poznává vůli otce s Davidem
v. 34	Jónatan se trápi pro Davida
vv. 35-41a	Oznámení Saulovy vůle Jónatanovým šípem
vv. 41b-42	Loučení Jónatana s Davidem. Vzájemná přísaha

2.3.3. Rozbor textu, forma, struktura, výprava, poznámky

Logické rozdělení celistvého textu této perikopy je následující:

vv. 1-17 Obavy Davida ze Saula, test vůle Saula a smlouva mezi domy

vv. 18-23 Jónatan bude informovat Davida o Saulově vůli

vv. 24-33 Jónatan zjišťuje vůli Saula o Davidovi na svátečním hodu

vv. 34-42 Loučení Davida s Jónatanem a Davidovo propuštění

Abychom mohli pochopit tuto perikopu, musíme se vrátit k předešlé 19. kapitole. David má osobní zkušenost z pronásledování Saulem. Jónatan se ho již jednou zastával u Saula. Po úspěšných bojích s Pelištejci sílí Davidův věhlas. Saul je stále napadán zlým duchem, obává se o trůn. David pomáhá Saulovi od zlého ducha hrou na citeru, je však Saulem napaden a prchá. Dokonce jsou na něj najati vrazi, kteří ho mají zabít v domě, kde žije se Saulovou dcerou Míkal. Ta ho varuje a pomůže mu uprchnout. A do třetice uprchne David do Rámy k Samuelovi, kde ho ochrání pouze Duch svatý uvedením pronásledovatelů do vytržení. Po uprchnutí z Rámy spěchá David za Jónatanem.

Jónatan z těchto událostí zná jen tu první, kterou zažehnal. O dalších dvou nemusel Jónatan vědět. Sice se ve v. 2 připomíná, že se se Saulem radí, ale je možné, že s postupem času při zhoršování stavu Saula, se nemusel Saul s Jónatanem již tolik sdílet o svých záměrech.

David si váží přízně Jónatana a nechce, aby měl problémy se Saulem. David požádá svého přítele o službu a nastiňuje mu, jaké má úmysly Saul. David nepřijde na slavnost dvora a vymluví se na vlastní dům v Betlémě. Nesplní povinnost a neomluví se. Rozlišovací znamení Saulova postoje vůči Davidovi bude pokojná mysl nebo vztek? Pokojná mysl by signalizovala, že Saul má pro Davida a jeho dům pochopení; vztek by signalizoval nepřátelství Saula z důvodu jeho domnělého názoru, že není respektován Davidem v pozici krále.

Jónatan vystupuje na straně oddanosti Davida vůči Saulovi. Je však načase, aby pochopil situaci, zda David může dále působit u dvora, nebo musí opustit Jónatanovu blízkost. Jak však nezrušit přátelství mezi Davidem a Jónatanem? Jediným možným řešením je smlouva o neútočení, smlouva,

kde je Hospodin svědkem, podobná jako smlouva mezi Lábanem a Jákobem. „Oba uzavírají smlouvu „v poli“; také v dalším vyprávění (v. 18nn) se najednou zmiňuje „pole“, místo vhodné k určitým náboženským úkonům (srov. Lv 17,1nn). Ani si jinak nelze představit uzavírání smlouvy, jejímž ručitelem má být Hospodin. V kenaanském prostředí a jeho přírodních kultech bylo přirozené, že se Baalovi obětovalo právě na poli, jemuž měl žehnat úrodu. Izrael tyto zvyklosti převzal po příchodu do zaslíbené země.“⁵⁴ Tato smlouva je pojistkou a zviditelněním nadřazení přátelství a spravedlnosti nad rodovými závazky. Přátelství projevuje ve v. 15 termínem „svazky milosrdenství“, spravedlnost se projevuje ve v. 16 „Ať Hospodin volá Davidovy nepřátele k odpovědnosti.“ a z toho ani otce dobrého přítele nevyjímaje. „Na poli je určeno i konkrétní místo: kámen Ezel. Kámen je dokladem náboženského rázu „pole“, jež poskytovalo úkryt pronásledovanému; srov. Kámen v Lúzách, kde našel útočiště Jákob při útěku před Ezauem (Gn 28,11).“⁵⁵

Znamení „šípky za tebou“ značí, jdi a vrať se a „šípky před tebou“ odejdi, neboť Hospodin tě posílá, jsou víc než výmluvná. Jsou to jasná znamení a ochrana Jónatana i Davida před Saulovým hněvem. „Této praktiky se používalo často při věštění (srov. 2Kr 13,15-19); pomocí šípů podobně jako prostřednictvím losovacích předmětů se zjišťovala vůle božstev (Ez 21,26)“⁵⁶

Nepřítomnost Davida u stolu krále Saula není tak zajímavá, o to dramatičtější je reakce krále Saula: hněv a křik; zlořečení vlastnímu synovi, dokonce prokletí syna a jeho království; ponížení syna před dvorem; skoro by se dalo říci zavržení svého syna ve v. 30 „Ty synu poběhlice, což jsem to nevěděl, že si Jišajova syna vyvoluješ ke své hanbě i k hanbě klínu své matky?“. A ve v. 31 Saul stvrzuje své přesvědčení a vůli „Po všechny dny života Jišajova syna na zemi neobstojíš ty ani tvé království. Hned pro něho pošli a dej ho přivést ke mně, protože je synem smrti.“ O verš dál, dokonce mrští kopí po vlastním synovi. Vše je zpečetěno. Zde se pravděpodobně

⁵⁴ BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*. 2. vydání., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 213.

⁵⁵ BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*. 2. vydání., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 214

⁵⁶ tamtéž., s. 214.

zviditelňuje potlačovaná obava Saula ze založení vlastní dynastie Davidem.⁵⁷

Uražený Jónatan opouští hostinu a běsnící král Saul se stává zoufalým, rozervaným člověkem. Jeho postavení krále je velmi podlomené. „Mc Carter přisuzuje Jónatanův hněvivý odchod ponížení, které mu způsobil Saul. V našem pojetí byl Jónatan nazván synem Jesse a synem smrti; Saul nenáviděl Davida natolik, že svého vlastního syna oslovil špatným přídomkem a pokusil se ho zabít. A toto byla reakce na zdánlivě nevinné přání navštívit rodinný obětní hod!“⁵⁸

„Jónatan plní, co Davidovi slíbil. Své varování ještě doplňuje slovy: „Rychle, spěchej, nezastavuj se!“ A David rozumí.“⁵⁹

2.3.4. Výklad textu

„Celá kapitola svědčí o Davidovi jako o budoucím králi.“⁶⁰ Jedná se o přerod Davida ze služebníka Jónatanova v samostatně se rozhodujícího člověka.

Když Samuel nad Saulem vyřkl rozsudek Hospodinův, že je zavrhnut jako král Izraele, začal v Saulovi sílit pocit ohrožení vzniku své dynastie. Zprvu se David u králova dvora prokazoval neobyčejnými skutky, od hry na ceteru až po rostoucí kvality bojovníka.

Po té se David objevuje podruhé v bitvě s Pelištejci, poráží Goliáše a na konci si Saul Davida opět připomíná. Saul mu dává úkoly a ty David plní dvakrát tak víc než je požadováno, jeho věhlas sílí. Král Saul mu dává svou dceru Míkal a skrze ni strojí Davidovi smrtící úklady.

Text popisuje situaci, kdy Jónatan i David stojí před rozhodnutím kudy dál. Pravděpodobně Jónatan přivedl Davida k Saulovi, dále sledoval zraní Davida, jeho činy v boji, jeho schopnosti v hudbě a řečnictví. Má odstup od vztahu krále Saula s Davidem. Oproti tomu si David získal Jónatana a tak nechtěně vrazil klín mezi Jónatana a jeho otce Saula. Situace nazrává, má se

⁵⁷ srov. tamtéž., s. 214.

⁵⁸ KLEIN, Ralph W. *10 Word Biblical Commentar, I. Samuel*. New York: Word, Incorporated, 1983, s. 209.

⁵⁹ BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*, s. 215.

⁶⁰ tamtéž., s. 215

potvrdit, na čí straně stojí Hospodin, na Saulově a jeho domu nebo na Davidově a jeho domu? Útoky Saula proti Davidovi eskalují, přátelství mezi Jónatanem a Davidem trvá, ale je nalamováno a ničeno králem Saulem. David vyjadřuje své špatné zkušenosti se Saulem a žádá Jónatana o zjištění skutečného stavu. Zdá se, že touto žádostí je Jónatan zaskočený. Chce zůstat před Hospodinem spravedlivý, ale také v bezpečí před Davidem i Saulem. Ve v. 13 se dozvídáme rozhodnutí „Ať se mnou udělá Hospodin, co chce!“. Zde se podvoluje Jónatan Boží vůli, musí ale zjistit, ke komu se Hospodin přikloní. To vše zastřešuje Jónatanova láska k Hospodinu i k Davidovi.

Dramatický výstup Saula při slavnostním hodu jenom zpečetuje Hospodinovu volbu Davida a prorocky vyřčený zánik Saula a jeho domu.

„Jónatan poznal, při kom je Hospodin a kde je tedy budoucnost. Jeho věrnost Davidovi je věrností této budoucnosti a této naději. Znovu se v jeho ústech objevuje jméno Hospodin, jež nerozlučně patří k jeho postavě. David zůstane do budoucna nositelem Hospodinových slibů, závazků a tradic. S domem Saulovým je konec, jen v příklonu k Davidovi je záchrana.“⁶¹

2.4. Vztah dvou pomazaných z pozice pronásledovaného Davida

2.4.1. Text: David v Saulově táboře 1S 26,1-25

1 Zífejci přišli říci Saulovi do Gibeje: „David se přece skrývá na pahorku Chakíle naproti poušti Ješimónu.“ 2 Saul hned sestoupil do pouště Zífu se třemi tisíci muži vybranými z Izraele, aby v poušti Zífu hledal Davida. 3 Saul se utábořil na pahorku Chakíle, který je při cestě naproti poušti Ješimónu. David, který se usadil v poušti, viděl, že Saul přitáhl do pouště za ním. 4 David totiž vyslal zvědy a zjistil, že Saul opravdu přitáhl. 5 Odebral se tedy na místo, kde se Saul utábořil. David uviděl místo, kde ležel Saul i Abnér, syn Nérův, velitel jeho vojska. Saul spal v ležení a lid tábořil kolem něho. 6 David vyzval Chetejce Achímeleka a Abíšaje, syna Serújina, bratra Jóabova: „Kdo se mnou sestoupí k Saulovi do tábora?“ Abíšaj řekl: „Já s tebou sestoupím.“ 7 Tak vnikl David s Abíšajem v noci mezi lid, a hle, Saul leží, spí v ležení a jeho kopí je zabodnuto do země v hlavách lože; Abner a lid leželi kolem něho.

8 Abíšaj řekl Davidovi: „Bůh ti dnes vydal do rukou tvého nepřítele. Teď dovol, ať ho jedinou ranou přirazím kopím k zemi, druhé rány nebude třeba.“ 9 David však Abíšajovi řekl: „Neodpravuj ho! Vždyť kdo vztáhne ruku na Hospodinova pomazaného a zůstane bez trestu?“ 10 David řekl: „Jakože živ je Hospodin, jistě jej Hospodin zasáhne; buď nadejde jeho den, kdy zemře, anebo odejde do boje a bude smeten. 11 Chraň mě však Hospodin, abych vztáhl ruku na Hospodinova pomazaného. Vezmi tady kopí, které má v hlavách, i džbáněk na vodu a odejděme.“ 12 David vzal kopí a džbáněk na vodu od hlav Saulova lože a odešli. Nikdo nic neviděl, nikdo nic nevěděl, nikdo se neprobudil, všichni spali; padla na ně mrákota od Hospodina. 13 David pak přešel na protilehlou stranu, postavil se, na vrchol

⁶¹ BÍČ, Miloš a kol. Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester), s. 215.

hory v povzdálí, takže mezi nimi byl značný prostor. **14** David zavolal na lid a na Abnéra, syna Nérova: „Jestlipak odpovíš, Abnére?“ Abnér se ozval: „Kdo jsi, že voláš na krále?“

15 David Abnérovi řekl: „Jsi přece muž, Kdo je ti v Izraeli roven? Proč jsi nestřežil krále, svého pána? Někdo z lidu přišel krále, tvého pána, odpravit. **16** Nepočínal sis dobře. Jakože živ je Hospodin, jste syny smrti, protože jste nestřežili svého pána, Hospodinova pomazaného. Podívej se teď, kde je královo kopí a džbánec na vodu, který měl v hlavách!“ **17** Saul poznal po hlase Davida. Otázal se: „Je to tvůj hlas, můj synu Davide?“ David řekl: „Je to můj hlas, králi, můj pane.“ **18** Dále řekl: „Proč vlastně můj pán pronásleduje svého otroka? Vždyť čeho jsem se dopustil? Co je na mně zlého? **19** Necht' nyní král, můj pán, vyslechne slova svého otroka. Jestli tě proti mně podněcuje Hospodin, necht' přijme vůni obětního daru. Jestli však lidé, ať jsou prokleti před Hospodinem. Vždyť mě dnes zapudili, abych se nemohl podílet na Hospodinově dědictví, jako by řekli: ‚Jdi sloužit jiným bohům.‘ **20** Kéž má krev nevyteče na zem daleko od Hospodinovy tváře. Vždyť izraelský král vytáhl, aby hledal pouhou blechu, jako by honil po horách koroptev.“ **21** Saul na to řekl: „Zhřešil jsem. Vrať se, můj synu Davide. Nic zlého ti už neudělám, protože sis dnes cenil mého života. Počínal jsem si jako pomatenec, převelice jsem chybil.“ **22** David odpověděl: „Tu je královo kopí. Ať sem přijde někdo z družiny a odnese je. **23** Hospodin odplatí každému za jeho spravedlnost a věrnost. Hospodin tě dnes vydal do mých rukou, ale já jsem nechtěl na Hospodinova pomazaného vztáhnout ruku. **24** Hle, jaký význam jsem dnes přikládal tvému životu, takový význam ať přikládá Hospodin životu mému a vysvobodí mne u každé úzkosti!“ **25** Saul Davidovi pravil: „Bud' požehnán, můj synu Davide! Jistě mnoho vykonáš a dokážeš.“ David pak šel svou cestou a Saul se vrátil ke svému místu.

2.4.2. Rozdělení textu

- vv. 1-3 Saul hledá Davida v poušti
- ..v. 4 David má kontrolu nad pozicí Saula
- vv. 5-7 Nalezení spícího Saula Davidem uprostřed tábora
- vv. 8-11 Obhajoba života pomazaného Saula před Abíšajem
 - v. 12 Symboly Saulovy moci kopí a džbánek na vodu
- vv. 13-16 Pokárání Abnéra, že neuhlídá svého pána
- vv. 17-20 Dotaz Davida proč ho Saul pronásleduje
 - v. 21 Uznání chyby Saulem
 - v. 22 Vrácení králova kopí Saulovi
 - v. 23 Vyznání Davida Hospodinově spravedlnosti a věrnosti
 - v. 24 Svrchovanost nad pomazaným, ochrana jeho života
 - v. 25 Saulovo požehnání pro Davida

2.4.3. Rozbor textu, forma, struktura, výprava, poznámky

Logické rozdělení celistvého textu této perikopy je následující:

vv. 1-12

vv. 13-25

Z předešlých kapitol Písma svatého se o Davidovi dozvídáme, že vede „partyzánský život“ poblíž cest karavan. David působí problémy konkurenční skupině Zífejců, ti se rozhodli ho udat Saulovi. Ten spěšně přitáhne na toto území. David ho má zmapované a pod kontrolou, což mu dává strategickou výhodu.

Saul přitáhl s velkým vojskem, všichni jsou vyčerpaní ustavičnými boji s Pelištejci a v chvílích mezi bitvami Saul neustále hledá Davida. V textu ve vv. 5 a 7, se opakovaně uvádí „spánek“ a ve v. 12 „mrákota od Hospodina“. Toto zdůraznění predestinuje důležitou situaci v Hospodinově plánu. Hospodin si připravuje místo a zajišťuje Davidovi bezpečí.

David si vybírá jednoho společníka, ten se stává svědkem této události. David se společníkem sestupují do nepřátelského tábora, na nepřátelské území. Odvážně pronikají do středu tábora, v centru leží král Saul a v hlavách lože je zabodnuto jeho kopí. Symbol moci krále a bojovníka, kopí je železné a má ho pouze král.

Rozhovor Davida se společníkem nad spícím králem Saulem má důležitý duchovní podtext. „David přísahal, že nevztáhne ruku proti Hospodinovu pomazanému (srov. Vv 9 a 23 a 24,7. 11 [EVV. 6, 10]). Místo toho David přikázal Abišajovi, aby vzal Saulovo kopí a džbán na vodu (srov. 1 Kr 17,12; 19,6), osobní výbavu, která by dokazovala, že měl příležitost zabít krále, příležitost, kterou odmítl.“⁶² Opět se zde rozhoduje mezi mocí Hospodinovou a mocí krále. Vyvstává pokušení zabít, jednoduché řešení. Zabít krále, pomazaného od Hospodina, je zločin. „Zločin proti králi hodnotil jako vzpoura proti Hospodinu. Proto byly tresty za takový čin velmi tvrdé. I to David ví. Hospodinovi pomazaní stojí pod mimořádnou Boží ochranou.“⁶³ David toto vysvětlí svému společníkovi a přikáže mu, aby odnesl kopí a džbánek na vodu. Kopí je symbolem moci, džbánek je nádoba, ve které se přenáší životně důležitá voda. Symboly jsou sebrány, ale život pomazaného zachován. David podstoupí do bezpečí, ale milosrdenství nad pomazaným se proměňuje v soud smrti nad velitelem

⁶² KLEIN, Ralph W. *10 Word Biblical Commentar, I. Samuel*. New York: Word, Incorporated, 1983, s. 258.

⁶³ BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*, s. 231.

stráží. Zaspání na hlídce znamená smrt hlídky. Hlídka nehlídala životy svých druhů, vystavila je smrti, hlídka propadla smrti. To platí i pro velitele stráže krále Saula. Teď jenom ústně, později i reálně. „Ti, kdo nedokázali svého krále chránit, jsou přece jistě větší provinilci než ten, kdo svého panovníka ušetřil. David má doklad své nevinoty: královo kopí.“⁶⁴

Od dialogu smrti přecházíme k dialogu poznání pravdy. Jaký je smysl pronásledování Davida, pochybení Saula? Proč mě pronásleduješ? To je Davidova otázka. Snad mně Hospodin pronásleduje, nebo jen lidi o své vůli? Je nějaké řešení, jak to změnit? David navrhuje Saulovi vůni obětního daru jako znamení smíření a nápravy vztahů. Navrhuje také prokletí lidí před Hospodinem (tzn. ať viny lidí, kteří konají o vlastní vůli, padnout na jejich hlavy). Co David požaduje na Saulovi? Požaduje podíl na Hospodinově dědictví, společenství s Hospodinem, možnost jemu sloužit. V zemi svých předků je vyháněn od Hospodinovy tváře. David chce ukázat, že jeho pronásledování je bezpředmětné a hloupé. „Vždyť izraelský král vytáhl, aby hledal pouhou blechu, jako by honil po horách koroptev.“ (1S 26,20b)⁶⁵ David odhaluje Saulovo znevážení Boží síly a moci.

Saul je udolán, zahanben, poznává svou chybu. „Zhřešil jsem. Vrať se, můj synu Davide. Nic zlého ti už neudělám, protože sis dnes cenil mého života. Počínal jsem si jako pomatenec, převelice jsem chybil.“ (1S 26,21)⁶⁶ Saulovi je vráceno kopí, symbol moci, ale musí si pro něj poslat.

Závěr je naplněn slovy „odplata za spravedlnost a věrnost“ a „význam života a Boží ochrany“. Moc Hospodinova činí a vysvobozuje člověka z každé úzkosti.

2.4.4. Výklad textu

Příběh začíná podlostí, tedy získáním výhody nepřípustnými prostředky. Následuje nesmyslné a vyčerpávající tažení Saulova vojska.

⁶⁴ tamtéž., s. 231.

⁶⁵ Bible, *Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)* Český ekumenický překlad, s. 365.

⁶⁶ Bible, *Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)* Český ekumenický překlad, s. 365.

Po té přichází kontrast v ději. Dvojice proniká do velkého vojenského tábora, aby mohl Hospodin vyjevit Davidovo ospravedlnění a Saulovu lítost. David je jeden proti všem s jedním svědkem. Je třeba svou horlivost pro spravedlnost krotit. Nad spícím a bezbranným králem, napřážená ruka společníka k pomstě, a náhle slovo Davida zastavuje meč a uvádí věci na pravou míru. Králi je pouze odejmuto kopí a džbánec na vodu, obojí je odebráno, aby se Saul proměnil v soudného člověka.

Pak David z bezpečné vzdálenosti napomíná nejprve osobního strážce krále a pak rozmlouvá se samotným králem. Strážce si zaslouží trest smrti. Král po hlase poznává toho, kterého pronásleduje. Dialog mezi Saulem a Davidem je dialogem pravdy, neformálního předání moci. Ani král nemá právo odtrhovat Hebreje od Hospodinova dědictví, od možnosti mu sloužit a uctívat Ho.

Saul je zasažen svou neschopností se usmířit jak s Hospodinem, tak s Davidem. Vnitřně poznává, jak zasahoval do Hospodinových kompetencí. Je zaskočen úctou Davida k jeho životu, tím, že jej zachoval. Tento tlak ho přivádí k lítosti, k osobnímu prohlédnutí. V této kapitole vrcholí zápas mezi Saulem a Davidem. Saul poznává Davida jako spravedlivého a věrného Hospodinu. Saul pochopil, že budoucím králem nad Izraelem bude David. Toto poznání nakonec Saul potvrzuje svým požehnáním.

2.5. David dobývá Jeruzalém a je uznán králem nad Izraelem

2.5.1. Text: Dobytí Jeruzaléma 2S 5,1-11(12)

1 Všechny izraelské kmeny přišly k Davidovi do Chebrónu a prohlásily: „Hle, jsme tvá krev a tvé tělo. 2 Už tenkrát, když králem nad námi byl Saul, vyváděl a přiváděl jsi Izraele ty. Tobě Hospodin řekl: ‚Ty budeš pást Izraele, můj lid, ty budeš vévodou nad Izraelem.‘“ 3 Přišli i všichni izraelští starší ke králi do Chebrónu a král David s nimi v Chebrónu uzavřel před Hospodinem smlouvu. I pomazali Davida za krále nad Izraelem. 4 Davidovi bylo třicet let, když se stal králem; kraloval čtyřicet let. 5 V Chebrónu kraloval nad Judou sedm let a šest měsíců, v Jeruzalémě kraloval třiatřicet let nad celým Izraelem i nad Judou. 6 Král šel se svými muži na Jeruzalém proti Jebúsejcům, obyvatelům země. Ti Davidovi řekli: „Sem nevstoupíš, leč bys odstranil slepé a kulhavé.“ Prohlásili: „Sem David nevstoupí.“ 7 Ale David dobyl skalní pevnost Sijón, to je město Davidovo. 8 Onoho dne David řekl: „Každý, kdo chce bít Jebúsejce, ať pronikne vodní štolou na ty kulhavé a slepé, které David z duše nenávidí.“ Proto se říká: ‚Slepý a kulhavý nevstoupí do Božího domu.‘ 9 David se usadil ve skalní pevnosti a nazval ji Město Davidovo. Vybuodoval okruh od Miló až k domu. 10 David se stále více vzdával Hospodinu, Bůh zástupů, byl s ním.

11 Týrský král Chíram poslal k Davidovi posly; poslal mu cedrové dřevo, tesaře a kameníky; ti postavili Davidovi dům. (12 David poznal, že jej Hospodin potvrdil za krále nad Izraelem a že kvůli svému izraelskému lidu povznese jeho království.)

2.5.2. Rozdělení textu

- vv. 5,1-3 Pomazání Davida na krále nad Izraelem v Chebrónu
- vv. 5,4-5 Roky panování nad Judou a nad Izraelem
- vv. 5,6-8 Dialog Davida s Jebúsejci a dobytí Jeruzaléma
- vv. 5,9-10 Usazení se Davida v Jeruzalémě
- v. 5,11(12)...Postavení Davidova domu

2.5.3. Rozbor textu, forma, struktura, výprava, poznámky

Logické rozdělení celistvého textu této perikopy je následující:

- vv. 1-3
- vv. 4-10
- v. 11(12)

„Opravdovost Davidova smutku nad zákeřnou smrtí Saulova vojevůdce Abnéra a syna Íš-bóšeta naklonila srdce severoizraelských kmenů Davidovi.“⁶⁷

Saulova dynastie nemá způsobilého nástupce na trůn. Zástupci Izraele přicházejí za Davidem do jeho sídla v Chebrónu a dokazují svůj příbuzenský poměr mezi Judou a Izraelem. Pojítkem se jim jeví Davidova žena Míkal, dcera Saulova. Potvrzují to slovy „Hle, jsme tvá krev a tvé tělo.“ Dalším posilujícím znamením je to, že když David sloužil v Saulově armádě jako jeden z významných vojevůdců, byl také v několika případech strůjcem slavných vítězství v barvách Izraele (srov. 1S 18,5.30).

Izraelští starší se jako představitelé kmenů sešli, aby potvrdili, že David bude uveden do královského úřadu nad Izraelem. Obsah smlouvy je situován tak, že David uzavírá smlouvu s izraelskými kmeny nikoliv kmeny s Davidem. Ústřední postavou smlouvy je sám David. Svědkem smlouvy je sám Hospodin. Předmětem smlouvy je společná služba Hospodinu.⁶⁸ Z toho je vidět, že severního Izraele kmeny hledaly silného a spřízněného vůdce.

⁶⁷ BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*, s. 258.

⁶⁸ srov. BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*, s. 258.

David se již mnohokrát osvědčil. On sám byl Saulovi velmi věrný i přes jeho neustálé pronásledování. Zajisté jim byla známá i Davidova náklonnost k Jónatanovi, Saulovu synu. Stvrzení smlouvou je akt vyjádření úcty Davidovi, jeho nároku na Izraelský trůn.

Vyvrálost Davida je zde vyjádřena věkem třiceti let, kdy nastupuje na trůn. Z hebrejské starobylé tradice (srov. Nu 4,3) byl věk od třiceti výše považován za věk uschopnění muže ke službě pro společenství. Sousedství „vláda nad Izraelem a Judou“ ukazuje, o jaký typ státu se jedná, tedy spíše o unii dvou států, spojenou a sjednocenou osobou krále Davida. Byl to mezistupeň ve formování společného státu, Byl to již překročený kmenový svaz a ještě ne plně sjednocený stát. Ten se podařilo sjednotit až později Davidovu synu Šalomounovi.⁶⁹

Jak sjednotit Izrael a Judu? Jaké sídelní město vybrat? Jaké má mít parametry, které by ukázaly jeho výsadní postavení? David ve své válečnické a státnické rozvážnosti vybírá město Jeruzalém. Jeho parametry jsou téměř ideální. Stojí na kopci, je to opevněné město. Jeho historický význam je, že byl městským státem již za vlády faraónů. Jeho akkadské jméno znělo Urusalim.⁷⁰ „V Gn 14 se vypráví o jednom z jeho králů, o Malkisedekovi, který byl ctitelem jediného Boha Nejvyššího.“⁷¹ V tomto bodě vidíme i jeho kultický význam pro stát. Jeruzalém byl původně přidělen kmenu Benjamína, ten nedokázal vyhnat z města tehdejší obyvatele Jebúsejce (srov. Sd 1,21) a nepodařilo se to ani kmenu Judovu (srov. Joz 15,63). Původ Jebúsejců je neznámý, ale přesto „v Sd 19,11n se o Jeruzalému píše zcela jednoznačně jako o městě Jebúsejců.“⁷²

David pochopil důležitost tohoto města a chtěl se ho zmocnit. Slabinou města byla vodní štola, která zásobovala město vodou. Nebude voda, město se vzdá. Byla zde také přehnaná sebejistota Jebúsejců, že uhájí město. Posměšky chtěli demoralizovat dobyvatele města. Opak se stal pravdou, tyto posměšky vyburcovaly Davida a jeho muže k dobytí města a to tak, že ho zachovali nezničené. Do města pronikli přes podzemní štolu.

⁶⁹ srov. tamtéž., s. 259.

⁷⁰ srov. BÍČ, Miloš. *Nový překlad Písma svatého Starý Zákon, Překlad s výkladem*. 5. Svazek. Praha: Kalich, 1978, s. 197.

⁷¹ tamtéž., s. 197.

⁷² BÍČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*, s. 259.

„Pravděpodobnost, že právě touto chodbou pronikl Joáb se svými muži do města, prokázal v minulém století přesvědčivě anglický badatel kapitán Warren. 1Pa 11,6 podává poněkud rozšířený text.“⁷³

Jeruzalém, město Jebúsejců leželo na jižním svahu pahorku, pevnost zmiňovaná jako Sijón pravděpodobně ležela na jeho severním okraji. Zmínka o Miló je do textu zakomponována později a není jasné, o jakou stavbu se jedná. Bylo vystavěno až za krále Šalomouna, (srov. 1 Kr 9,15.24 a 11,27) na vyplnění mezery mezi pevností a chrámem.

Davidův vzestup je akceptován týrským králem Chíramem, který mu nabízí podporu při stavbě města i domu.⁷⁴

2.5.4. Výklad textu

David se ocitá na konci první etapy svého příběhu, vzestupu od pastýře stád až k nástupu na trůn. Chybí ještě dva kroky. Sjednocení Izraele s Judou a nalezení sídelního města této unie. David vždy ctil svého krále Saula, což mu mnohokrát dokázal, ať už ve službě hráče na citeru, bojovníka s Goliášem a Pelištejci, tak také věrného vojevůdce. Jeho vzestup je pozvolný, nejprve stává králem nad Judou. Plně respektuje slib, který dal Jónatanovi, že nechá žít potomky Saulova domu. Po smrti syna Saula velmi truchlí. Rozhodnutí, připojení Izraele k Judovi, nechá plně na izraelských kmenových starších. Starší vidí v Davidovi zkušeného vladaře, protřibbeného zkouškami. Proto přicházejí a pomazávají Davida králem nad Izraelem, tím zviditelňují pouto Saulova domu k Davidovi. Mají k Davidovi respekt. „Při aktu pomazání byl olej (sestavující ze směsi koření v základu olivového oleje (srov. Ex 30,22-25)) vylit z nádoby (hliněná láhev (1S 10,1; 2 Kr 9,1)) nebo rohu (viz 1S 16,1 a 1 Kr 1,39) na hlavu pomazávané osoby.“⁷⁵ David se stává centrální postavou pro obě království. Přijímá nabídku starších. Stanovuje podmínky smlouvy a staví Hospodina za svědka. Toto se děje

⁷³ BÍČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*, s. 260.

⁷⁴ srov. tamtéž., s. 260.

⁷⁵ ANDERSON, A. A. *11 Word Biblical Commentar, II. Samuel*. New York: Word Incorporated, 1989, s. 76.

v Chebrónu. David chápe, že potřebuje získat sídelní centrální město pro obě království se strategickou polohou. Vyhlídne si Jeruzalém.

Jeruzalém je obsazený Jebúsejci. Ví, že musí najít také území, které bude v blízkosti Jeruzaléma tvořit tmel mezi Izraelem a Judou. „Dobytím Jeruzaléma vytvořil David na rozmezí obou částí Izraele vlastní korunní území, které nepatřilo ani Judovi ani severnímu Izraeli. K dobývání použil jen „svých mužů“, nikoli judského nebo izraelského vojska.“⁷⁶ Davidova je veliký válečník a stratég. Dobude Jeruzalém přes vodní štolu a ukáže Jebúsejcům Hospodinovu moc. Výběr právě Jeruzaléma jako sídelního města poukazuje na Davidův intelekt. Město je na výhodném strategickém místě na pahorku, má poblíž pevnost na ochranu města. David se v Jeruzalémě usídli se svou rodinou. „Takové úvahy jako tyto musely být v Davidově mysli, když se rozhodl dobýt starou Jebúsejskou enklávu. Vypravěč našeho příběhu o obležení nic podrobného k tomuto tématu neříká, jeho záměrem je podat zprávu s minimem detailů. Jeruzalém byl dobyt Davidem jako poslední epizoda v dlouhém příběhu jeho vzestupu na trůn Izraele. Vyvrcholení tohoto příběhu bylo již dosaženo (5,3) a autor nechce závěr oddalovat.“⁷⁷ David budí respekt okolních států, že dokáže podmanit i spojovat, že umí vytvořit unii dvou království.

2.6. Stručné shrnutí postav, se kterými se setkal David

Hypotéza: Postavy, vzory a jejich popis a projevy a jejich přínos

Ve vybraných textech z Písma svatého jsme se seznámili s vývojem postavy Davida. Nyní se na osobu Davida a ostatních postav podíváme z hlediska jejich aktuálního úkolu v dané situaci. Pět příběhů, pět postav.

Nejprve se David setkává se Samuelem. Potom, co sloužil u dvora krále, bojuje proti Goliáši. Poté se rozchází s Jónatanem. Setkává se samotným Saulem. Po jeho smrti se stává David králem nad Izraelem a Judou.

V sledovaných textech Samuel reprezentuje proroka, soudce, tedy mudrce. Goliáš Gatský reprezentuje kouzelníka a válečníka. Jónatan je

⁷⁶ BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester)*, s. 259.

⁷⁷ McCARTER, Kyle, P. j.r. *II. Samuel, New Translation with Introduction and Commentary*. New York: The Anchor Bible, Doubleday, 1984, s. 142

reprezentantem milovníka. Saul je reprezentantem krále a mudrce. Po jeho smrti se David stává sám králem, spojuje v sobě milovníka, mudrce (kouzelníka), válečníka (bojovníka) a nakonec samotného krále.

Při setkání se Samuelem David reprezentuje „snílka“, u Saulova dvora zralé dítě. Při boji s Goliášem se probouzí hrdina. Při rozchodu s Jónatanem se ze „snílka“ stává milovník. Během setkání se Saulem v táboře dozrává válečník a mudrc. A po smrti Saula se David sám stává králem.

Kdo jsou ony postavy milovníka, kouzelníka, válečníka a krále? Čeho jsou nositeli, jakou silou se projevují? Co reprezentují v životě muže? Může rozbor postavy Davida pomoci pochopit prožívání muže? Jsou jednotlivé postavy, které David potkává ve svém životním příběhu reprezentanty nějakých „pravzorů“? Projevují se pouze pozitivně nebo také negativně? Spolupracují spolu nebo si překáží?

3. Aplikace archetypů krále, válečníka, kouzelníka, milovníka

Davidovy žalmy jako inspirace pro archetypy

Žalmy pocházejí z různých dob a od různých autorů, některé jsou připisovány Davidovi. Kniha žalmů zahrnuje básně různých žánrů, určené k různým příležitostem: oslavné hymny, prosby jednotlivce nebo pospolitosti, díkůvzdání, nářky a poděkování za víru, vyznání důvěry. Žalmy jsou úzce spjaty s chrámovou hudbou při bohoslužbách nebo v synagogách.⁷⁸ V některých žalmech je David uváděn jako autor, v některých se píše o jeho činech. Některé žalmy byly původně věnovány Davidovi. Z některých žalmů (z časových a místních údajů) je patrné, že David nemohl být autorem daného žalmu, i když je mu autorství tohoto žalmu připisováno.

Následující výčet některých žalmů ukazuje promítání „funkčních figur“ služebníka, žalmisty, bojovníka, modlitebníka a pastýře v nich:

- 1) Služebník jako pomazaný Ž 78,70-71; Ž 89,21; Ž 132,17
- 2) Žalmista jako kultický pěvec Ž23; Ž47,7; Ž 59,18-19; Ž144,9
- 3) Bojovník jako hrdina Ž18; Ž24,8; Ž 40,6; Ž 89,20
- 4) Modlitebník jako vyhnanec Ž 56; Ž57; Ž59; Ž142; Ž 63; Ž64
- 5) Pastýř jako král Ž23; Ž24,10; Ž 47,8; Ž78,70-71; Ž 89; Ž 132

V dříve rozebíraných textech se setkáváme s ustanovením Davida do služby. Následně se v žalmech setkáváme s Davidem jako utěšovatelem Saula pomocí kultického zpěvu. Jsou tam také prosebné motivy při volání o pomoc k Hospodinu, oslavné hymny nad vítězstvím Hospodina zástupů. Hospodin je nazýván bohatýrem nebo králem slávy. V žalmech nacházíme postavy služebníka, pěvce, bojovníka, modlitebníka, vyhnance nebo pastýře.

Tyto obrazy nám ukazují ukryté obsahy za jejich názvy, základní pravzory. Ty si přiblížíme v následujících kapitolách.

⁷⁸ FOUILLOUX, Danielle. *Slovník biblické kultury*. 1. vydání. Praha: Ewa Edition, s. 258

Nástin archetypů

„Hluboko v nitru každého muže lze nalézt otisky klidné a pozitivní mužnosti. Označujeme je také jako základní síť. Jungiáni tyto potenciály mužnosti nazývají archetypy, nebo také „praobrazy“. Jung a jeho následovníci zjistili, že na těch nejnižších úrovních nevědomí je psychika každého člověka zakotvena v tom, co Jung nazýval „kolektivní nevědomí“, sestávající z pudových vzorců a energetických konfigurací.“⁷⁹ Tyto archetypy jsou nejspíše předávány z generace na generaci geneticky a stávají se tím nejzákladnějším východiskem našeho chování (myšlení, prožívání a našich typických lidských reakcí). Archetypy vytváří obrazy, které tak důvěrně používají umělci, básníci a náboženští proroci.⁸⁰

Existence archetypů je doložena klinickými záznamy o snech, z vizí pacientů a pečlivým pozorováním vzorců lidského chování. Stejně tak je doložena studiem mytologie celého světa. Ve folklóru a mytologii se opakovaně objevují stejné klíčové postavy.⁸¹

V této části práce se seznámíme s obsahy a projevy jednotlivých archetypů. Postupujeme od vnější k vnitřní ženskosti v muži (od arch. milovníka k arch. kouzelníka); po té pokračujeme od vnější k vnitřní mužskosti v muži, (od arch. válečníka k arch. krále). U jednotlivých archetypů seznámíme čtenáře s chlapeckým modem a jeho projevy a na ně navazujícím mužským modem a jeho projevy. Každý archetyp zakončíme přehledem míst v Bibli, která odpovídají daným projevům archetypu u sledovaných postav Davida, Saula a Jónatana. Vysvětlíme, co znamená stínový archetyp. Propojíme archetypy do systému dominantního, stínového a pomocných archetypů. Následně se pokusím nastínit negativní a pozitivní projevy nezralých i zralých archetypů při jejich integraci do celostního pohledu na osobu. Bude to na příkladu osoby Davida, jeho vývoje od mladíčka v muže. Ukážeme, jak se archetypy postupně objevují v jednání

⁷⁹ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 19.

⁸⁰ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 19.

⁸¹ srov. tamtéž., s. 20.

Davidu. Dotkneme se předností, omezení a úskalí při využití tohoto psychologického pohledu při čtení písma svatého.

3.1. Archetyp milovníka

3.1.1. Seznámení se s obsahem archetypu milovníka

„Archetyp milovníka je archetypem hry a „předvádění“ zdravého vtělení bytí do tohoto světa smyslové rozkoše a vlastního těla bez pocitu studu.“⁸²

Kdybychom chtěli přiblížit rozměr plnohodnotného archetypu (dále arch.) milovníka, potom můžeme říci, že se jedná o rozměr smyslový. Jeho základem je smyslové prožívání okolního světa a mužova spřízněnost s ním. Jeho doménou je prožívání pocitů v interakci s okolím. Použijeme-li Jungův termín kolektivního nevědomí, tak arch. milovník má toto kolektivní nevědomí rozšířené směrem ven ze sebe k okolnímu prostředí. Tato citlivost je úzce spjata s vášní, dá se tedy vyvozovat, že je velmi málo spřízněná s intelektem muže. Jeho nástrojem jsou doteky a interakce skrze doteky. Touha jej žene stále dál a hledá skrze ni spřízněnost s ostatními v citech. Velmi se přiklání k estetice a k životnímu prostředí.⁸³

„Energie milovníka, která vyrůstá na základech oidipovského dítěte, je také zdrojem spirituality-především té, kterou nazýváme mystika.“⁸⁴ Jeho vnitřní svět prožívání se transformuje do pocitu vžívání se do reality. Toto vžívání se do hlubších vrstev lidství se dá označit jako základ všech světových náboženství. To, co zajímavé na arch. milovníka je, že vše prožívá, a tedy i myšlení je pro tento archetyp spíše „vcit'ováním se do hloubek myšlenek“. Arch. milovník hledá souznění a propojování světa vnitřního a vnějšího skrze harmonii. Samozřejmě prožívá jak pocity pozitivní a příjemné, tak i negativní a nepříjemné.

⁸² MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 98.

⁸³ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 98-99.

⁸⁴ tamtéž., s. 100.

Tento archetyp soupeří s hranicemi všeho druhu, které nejednou překračuje. Stává se také narušitelem norem a svým přístupem neuspořádaně bourá konvence. Je neustále nespoutaný a vybočující.⁸⁵

Podíváme-li se na arch. milovníka z úhlu vztahu muže k ženě, pak bychom jej zařadili do projevu ženství v muži. Jedná se o jemnější stránku muže. Toto se promítá i do oblastí života muže ve společnosti lidí a do jeho profesí. Zvýraznění arch. milovníka nalézáme v oborech, jako jsou umělci (herci, malíři, básníci, hudebníci atd.), ekologové, degustátoři, atd. Nalezli bychom je i v profesích pomáhajících, tedy lékaři, učitelé estetiky, tance, hudby atd. Zde bychom mohli odkázat na Daivda jako žalmistu a hráče na citeru. V žalmech Ž144 a Ž59 se s pojmem „zpěvu žalmů“ setkáváme.

Shrneme-li tento archetyp, pak „archetyp milovníka je pro psychiku člověka primárním, neboť je nositelem energie citlivé k vnějšímu prostředí. Vyjadřuje to, co Jungiáni nazývají „funkcí vjemu“, což je funkce psychiky, která je pro příjem všech detailů smyslové zkušenosti.“⁸⁶

3.1.2. Milovník v chlapeckém a dospělém módu

Chceme-li nalézt zralý arch. milovníka, ptáme se, z čeho se rodí, jakými etapami vývoje prochází. Chlapecký mód je modem nezralé mužnosti v psychologii chlapce. Mužský mód je modem zralého mužství v psychologii muže. Posun je od nezralého modu, tedy chlapeckého, k zralému modu, tedy mužskému.

V chlapeckém modu je centrálním bodem v energetické konfiguraci nezralé mužnosti arch. milovníka tzv. oidipovské dítě. Na počátku tohoto středu stojí vztah s matkou. Je to osobní zkušenost s matkou a na druhé straně je to neformované a nezralé mužství v dítěti. Skrze svou vlastní matku se chlapec vztahuje k pravzoru matky (matky Bohyně, která je ve všem maximální a neuskutečnitelná). Reálná matka nenaplnjuje a selhává při potřebě naplňování vnitřních potřeb chlapce. Velká matka a reálná

⁸⁵ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 100-101.

⁸⁶ tamtéž., s. 98.

matka vytváří rozpor, který se vtiskává do chlapce. Projeví se později ve vztazích s opačným pohlavím.

Z centrálního energetického bodu oidipovského dítěte může vzejít stín s aktivním a pasivním pólem. Aktivní pól stínu se nazývá „maminčin mazánek“ a pasivní pól se nazývá „snílek“.

Příběh o Oidipovi je všeobecně známý a z něho se generují chlapci „maminčini mazánci“, „kteří se příliš váží na matku, zůstávají poškozeni.“⁸⁷ Tím se setkáváme s chlapci, kteří nenachází uspokojení v reálné ženě a neustále hledají „bohyni Matku, nekonečné množství jejich podob“. Bohužel, tito chlapci sklouzávají k masturbaci a nutkavému nadměrnému užívání pornografie bez vzetí vlastní zodpovědnosti za reálný vztah s ženou.

„Snílci“ naopak jsou pravým opakem „maminčina mazánka“, „že se cítí osamělý a odříznutí od všech lidských bytostí.“⁸⁸ Jejich denním chlebem jsou fantazie, nereálný svět a uzavřenost. Dalším jejich projevem jsou přetvářka a neupřímnost. Shrňme, že nedosáhli přisvojení si matky a toto ukrývají pod maskou melancholie.

Přejdeme-li od oidipovského dítěte k zralému arch. milovníka, můžeme se oprávněně zeptat, co se stane s aktivním i pasivním pólem stínu, když se transformují do dospělé mužské podoby?

Z nezralého „maminčina mazánka“ se stává aktivní pól stínového milovníka, který se nazývá „vášnivý milovník“. Z nezralého „snílka“ se stává pasivní pól stínového milovníka, který se nazývá „Impotentní milovník“. Energie těchto pólů stínového arch. milovníka vytváří energii, která ničí milovníka. Ta u „vášnivého milovníka“ vede k posedlosti, neomezeným smyslovým a sexuálním zkušenostem. Vjemy ho vykoledují, zahlcují, uvádějí ho v chaos smyslů, rozplynutí se ve smyslech. Dá se zde konstatovat problém s hranicemi. U pasivního pólu, tedy „impotenta“ se naopak setkáváme se stereotypem, nudou, vyhasínajícími emocemi, zvětšující se odcizeností rodině. Tento muž bude prožívat opakující se depresivní stavy a na to navazující zdravotní problémy.

⁸⁷ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 38.

⁸⁸ tamtéž., s 38.

3.1.3. Aplikace variant milovníka v biblických textech

Tento bod je zařazen z důvodu, abychom prošli sledované texty a pro úplnost probírané látky se snažili nalézt některé z projevů archetypů:

- 1) nezralý chlapecký arch. milovníka oidipovské dítě: nenalezen
- 2) aktivní pól stínu „maminčin mazánek“: nenalezen
- 3) pasivní pól stínu „snílek“: Jónatan (1S 20,2)
- 4) zralý dospělý arch. milovníka: David a Goliáš (1S 17,45-49a), David a Jónatan (1S 18,3-4; 20,34b; 20,41b)
- 5) aktivní pól stínu milovníka „vášnivý milovník“: nenalezen
- 6) pasivní pól stínu milovníka „impotentní milovník“: Saul pod vlivem zlého ducha (1S 16,23; 18,5-12)

3.2. Archetyp kouzelníka (mudrce)

3.2.1. Seznámení se s obsahem archetypu kouzelníka

„Energie archetypu kouzelníka, ať už se s ním setkáváme kdekoliv a kdykoliv, vždy mají dvojí podobu. Kouzelník je vždy „ten, kdo ví“ a „ten, který vládne mocí“.“⁸⁹ Jedná se o schopnost uvádět člověka do různých typů poznání. Má většinou formu zasvěcování a je prováděna skrze rituál iniciace. Každý výcvik je vedený tak, aby si „učeň“, mohl osvojit dané znalosti a souvislosti, propojené s činnostmi vedoucími k zdárné realizaci daného umění. „Učeň“ je zasvěcován „mistrem“. Konkrétní inicializační rituály jsou prováděny jako zkouška, která má uschopnit konkrétního člověka k poznání a provádění daného umění nebo vědy.⁹⁰

Z historického pohledu je pozice kouzelníka koncentrovaná do jednoho konkrétního člověka v rámci kmenové struktury. Arch. kouzelníka je zde realizován v pozici „svatého muže, medicinmana, šamana“. Budeme-li se soustředit na funkci této pozice v kmeni, můžeme si všimnout, že tento člověk má schopnost vždy vidět, co ostatní nevidí (například pozorování

⁸⁹ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 83.

⁹⁰ srov. tamtéž., s. 83.

hvězd a planet, předpověď počasí, rozlišování vlastností léčivých bylin a jedů, schopnost přivádět na svět zvířata) Dokáže nahlédnout a rozumí souvislostem mezi neviditelným světem „bohů a duchů“ a viditelným světem lidských bytostí a přírodních skutečností.⁹¹

„Kouzelník chápe dynamiku energetických toků a jejich vzorců v přírodě, lidských jedincích a společnostech, a také mezi bohy (hluboce podvědomými silami), a proto je mistrem ve vázání a usměrňování moci.“⁹²

Důležitou vlastností kouzelníkovy moudrosti je pronikat k jádru věci, a v rovině lidské společnosti disponuje schopností snižovat aroganci druhé osoby. Jde o jasné rozpoznání souvislostí a priorit, rozpoznání dobra a zla. V této souvislosti se kouzelník stává detektorem lidské hlouposti a chybných rozhodnutí. Proto může vhodně usměrňovat. V historii nacházíme mnoho takových rádců a psychoterapeutů (prorok Nathan jako „kouzelník“ pro krále Davida v příběhu s Batšebou; králi Artušovi sloužil kouzelník Merlin aj.). Ve verši žalmu (Ž 51,2) přichází prorok Nátan jako kněz (mudrc), který jde napomenout Davida, když vešel k Bat-šebě.

Sám psycholog a psychoterapeut C. G. Jung objevoval svět živoucích obrazů a symbolů vznikajících a zanikajících jako vlny energie, které podle všeho vytvářejí materiální svět kolem nás. „Tyto archetypální jsočnosti ukryté v hlubokém prázdnu kolektivního nevědomí, se zdály být stavebními kameny našich myšlenek a pocitů a stejně tak habituálních vzorců našeho chování a reakcí, našeho makrosvěta osobnosti.“⁹³

Znalost zákonitostí těchto sil pomáhá terapeutům při práci s klienty v oblasti lidského nevědomí. „Síla nevědomých energií je velice mocná, a proto se může snadno stát, že není-li kontrolována, ovládána a usměrňována, pokud není využívána ve správný okamžik a ve správném množství, pak může doslova rozmetat strukturu Já.“⁹⁴

Velmi důležitou informací je význam rituálního prostoru v rituálních procesech, kdy se člověk setkává s posvátným prostorem. Na tomto místě se dotýká zdroje „surové síly“. Toto posvátné místo je „transformátorem

⁹¹ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 83.

⁹² MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 84.

⁹³ tamtéž., s. 86.

⁹⁴ tamtéž., s. 87.

snižujícím napětí“, místem bezpečného prostoru. Zprostředkovává se zde sdílení přiměřené intenzity síly přijímajícímu a bezpečný přístup k této síle.

„Kouzelník je univerzálním archetypem, který je v maskulinní psychice činný po dobu celé historie lidstva. Je ztělesněním „rituálního stáří“, vládne procesům proměny v lidském nitru i mimo něj.“⁹⁵

3.2.2. Kouzelník v chlapeckém a dospělém modu

Obdobně jako u archetypu milovníka budeme postupovat od nezralého ke zralému a od modu chlapce k modu muže.

V chlapeckém modu je centrálním bodem v energetické struktuře nezralé mužnosti arch. Kouzelníka tzv. zralé dítě. Projevuje se nadbytečnou vnitřní energií v oblasti myšlení, celý člověk je plný zvědavosti a touží prozkoumat vše kolem sebe. Dítě je koncentrováno na postřehy a svá zjištění chce prodiskutovávat s druhými lidmi. V myšlení je introvertní, ve sdílení je extrovertní. Dokáže odhalovat skryté vztahy mezi jednotlivými skutečnostmi. Jeho ústřední otázka je: Proč? Obvykle nabádá druhé k dobrodružství. Má sklon díky svým vědomostem pomáhat druhým. Zachovává si smysl pro tajemné a zvláštní.

Stín zralého dítěte v chlapeckém modu je v aktivním pólu „podvodník, všeználek“, v pasivním pólu „troubička“.

„Podvodník, všeználek“ se projevuje nevhodným dětským myšlením, prožíváním a chováním. Získává si důvěru druhého a pak ho zklame. Rád spřádá léčky, pak se posmívá a zesměšňuje. Zastrahuje a umí se chvástat svou převahou. Obratně manipuluje se svými protějšky. Ve svých myšlenkách se nadřazuje nad druhé a pohrdá jimi. Sám si dělá kolem sebe nepřátele, uráží druhé. Předstírá svou výjimečnost a zaneprázdněnost. „Má však i své kladné stránky. Je nepřekonatelný v deflaci (procesu vyprazdňování) ega. Během okamžiku dokáže rozpoznat, co je zdrojem naší nadutosti (inflace), jak se projevuje a živí naši grandiozitu. A pak se na to

⁹⁵ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 83.

zaměří, aby nás dostal zpět do lidských měřítek a vyjevil nám všechny naše slabosti“⁹⁶(role šaška u dvora).

Podvodníkovi jde o pokoření druhého a nenahrazení ztráty. Je původcem problémů s autoritou. Svou energii čerpá z nenávisti, ta jej odpojuje od tvořivosti. Je generován z ponižování a emocionálního zneužívání.

„Troubička“ postrádá osobitost, vitalitu a tvořivost, působí nezúčastněně a hloupě. Postrádá smysl pro humor, je terčem posměchu.

Kouzelník v plnosti je archetyp lidského vědomí a vhledu. „Pokud je pozorovací ego uspořádáno s mužským Já podél takzvané „osy ego-Já“ pak je uvedeno do tajné moudrosti tohoto Já. Na jedné straně se stává služebníkem mužského Já, na druhé straně je vůdcem a usměřňovatelem energie Já. Tím se stává v osobnosti člověka jako celku klíčovým hráčem.“⁹⁷

Přejdeme nyní od zralého dítěte ke zralému arch. kouzelníka. Z nezralého „podvodníka, všeznáka“ se stává aktivní pól stínového kouzelníka, který se nazývá „manipulátor“. Z nezralého „troubičky“ se stává pasivní pól stínového kouzelníka, který se nazývá „naivní neviňátko“.

„Manipulátor“ je aktivním pólem stínového kouzelníka, odpírá informace směřující k růstu a vlastnímu dobru. Malé množství poskytovaných informací poskytuje za úplatu a touto odměřeností demonstruje svou osobní nadřazenost. Zadržování a pokrucování informací je motivováno osobním ziskem a znevýhodněním nebo až poškozením druhé strany. Používání manipulativních technik, až lži vede ke zraňování nejen druhých, ale i sebe.⁹⁸

„Naivní neviňátko“ odmítá převzít osobní odpovědnost a stát se zralým kouzelníkem. Touží po shazování druhých, skrývá pravdu o záměru svých úmyslů. Je neochotné se dělit s okolím. Má rozporuplný přístup k životu, je plně nenávisti. Ve svých projevech je kluzký a matoucí. Odmítá projít iniciací.⁹⁹

⁹⁶ tamtéž., s. 34.

⁹⁷ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 89.

⁹⁸ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 91-93.

⁹⁹ tamtéž., s. 94.

3.2.3. Aplikace variant kouzelníka v biblických textech

Tento bod je zařazen z důvodu, abychom prošli sledované texty a pro úplnost probírané látky se snažili nalézt některé z projevů archetypů:

1) nezralý chlapecký archetyp kouzelníka zralé dítě: David hra na citeru (1S 16,23), David při dotazování mužů (1S 17,26)

2) aktivní pól stínu „podvodník, všeználek“: nenalezen

3) pasivní pól stínu „troubička“: nenalezen

4) zralý dospělý archetyp kouzelníka: David se služebníkem nad spícím Saulem (1S 26,9)

5) aktivní pól stínu kouzelníka „manipulátor“: Saul dá ženu Míkal, aby byla léčkou (1S 18,21), Saul-úklady proti Davidovi, snaha ho potají zabít (1S 19,11)

6) pasivní pól stínu kouzelníka „naivní neviňátko“: nenalezen

3.3. Archetyp válečníka (bojovníka)

3.3.1. Seznámení se s obsahem archetypu válečníka

„Energie válečníka vychází ze schopnosti síly, přesnosti a kontroly, fyzickém smyslu. Energie válečníka vychází z tréninku mužů v tom, aby byli „vším, čím se mohou stát“-v myšlenkách, pocitech, mluvě a jednání. Válečník nikdy nespotřebává více energie, než je bezpodmínečně nutné.“¹⁰⁰ Zdá se, že Válečník se projevuje jako „dokonalý stroj“ na plnění svých úkolů, na které se maximálně efektivně připravuje a cvičí. Velice si uvědomuje, že stojí na hranici mezi životem a smrtí, to ho aktivuje a dodává odhodlání splnit to, co má zadané. Podstupuje velmi náročný trénink, který ho uvádí do velmi rozmanitých životních situací, které musí být zdárně provedeny. Buduje si tím smysl pro disciplínu a kázeň. Učí se ovládat svou agresivitu, potřebnou k dosažení cíle.¹⁰¹ „Energie válečníka však současně vykazuje kvalitu, kterou bychom mohli nazvat transpersonální

¹⁰⁰ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 72.

¹⁰¹ srov. tamtéž., s. 72.

odpovědností. Je totiž oddán něčemu (ať už je to věc pravdy, bůh, lidé, náročný úkol či národ), co přesahuje individuální rozměr člověka, přestože tato transpersonální odpovědnost může být reprezentována nějakým důležitým člověkem (například králem).¹⁰² Z toho vyvěrá i středověký ideál rytířství. Tím se centralizuje jeho energie okolo ústřední odpovědnosti a své osobní vztahy jsou tomu podřízeny. Od tohoto se odvíjí pocit oddanosti a pocit pro povinnost. Oba pocity uvádějí Válečníka na cestu asketického života.

Další perspektivou života válečníka je spirituální rozměr tohoto archetypu. Válečník se stává „vlajkonošem idejí“ s čím se setkáváme v mnoha historických náboženstvích. Je nositelem služby danému ideálu. Skrze oddanost tomuto nadosobnímu poslání je veden k osobní oběti. Díky svému tréninku a poslání je pro válečníka nutný emocionální odstup od přístupu k vykonávání svého poslání.¹⁰³ „Tento postoj je také jedním z aspektů jasnosti válečnickova myšlení. Na své úkoly, svá rozhodnutí a činy pohlíží nezaujatě a věčně.“¹⁰⁴

Popišme, jak se válečník chová, pak plní úkoly, je něčemu nebo někomu oddán, vkládá sebe cele do provedení akce. Na druhé straně je ochráncem a nástrojem regulace řádu, ale také tím, kdo musí přistoupit k nepopulárním metodám, k ničení něčeho, co existuje. „Válečník se často stává ničitelem. Pozitivní energie válečníka však ničí pouze to, co musí být nezbytně zničeno, aby se mohlo objevit něco nového a svěžího, více živoucího a spravedlivějšího. V důsledku tohoto ničení pak energie válečníka buduje nové civilizace, nové obchodní, umělecké či spirituální výzvy lidstvu, nové vztahy.“¹⁰⁵

Shrneme-li archetyp válečníka, jedná se o velmi náročnou a asketickou formu volby života pro člověka, který jí nastoupí. V žalmech se setkáváme spíše s formulací „bohatýr“ (Ž 24,8) nebo „vysvoboditel“ (Ž 70,6), které v první řadě užívá žalmista jako označení Hospodina jako vykupitele ze strádání, bojovníka za svůj lid.

¹⁰² MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 73.

¹⁰³ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 74.

¹⁰⁴ tamtéž., s. 74.

¹⁰⁵ tamtéž., s. 75.

3.3.2. Válečník v chlapeckém a dospělém modu

Již v předešlých archetypech jsme postupovali od nezralého ke zralému a od modu chlapce k modu muže i zde tomu tak bude.

V chlapeckém modu je centrálním bodem v energetické struktuře nezralé mužnosti archetypu válečníka tzv. hrdina. Projevuje se především v adolescentní fázi vývoje chlapce. Jedná se o pokročilejší formu vývoje, ale stále nezralou formou arch. válečníka. Přetrvá-li hrdina až do dospělosti muže, zabraňuje dosažení zralosti.¹⁰⁶ „Hrdina vychází z toho, že je nepřemožitelný, že je pro něj vhodný pouze „neskutečný sen“, že může „přemoci neporazitelného nepřítele“ a slavně zvítězit.“¹⁰⁷

„Hrdina je přesprávilš vázán na Matku. Hrdinu však pohání nutkání jí překonat. Jeho život se stává soubojem na život a na smrt. Je to souboj s ženstvím, snaží se ho podrobit a postulovat svojí maskulinitu.“¹⁰⁸

„Příčinou hrdinova pádu je skutečnost, že nezná a není schopen nahlédnout své vlastní slabiny.“¹⁰⁹ Jedná se o problém s ohraničením svých schopností a nakládáním se svou vnitřní silou. Jeho vnitřní síly ho nutí překonávat současný stav věcí a neustále překračovat hranice jakéhokoli typu. Vnitřní pnutí jej posouvá k dozrání, ale to se nedostavuje. Centrální chlapecký bod je místem, kde se snaží odpoutat od matky, aktivuje rezervy energie k osamostatnění se a pomáhá chlapci k prosazování se vůči okolnímu světu a schopnost odlišit se od ostatních. V legendách a mýtech „hrdina většinou umírá“ a tím dává prostor pro dozrání chlapce v muže.¹¹⁰

Stín hrdiny v chlapeckém modu je v aktivním pólu „afektovaný násilník“, v pasivním pólu „zbabělec“.

„Afektovaný násilník“ se projevuje přehnaným pocitem (inflace) o své vlastní důležitosti a schopnostech. Mládí jej vede k předvádění se a nerozvrhnutí svých sil. Je zde přehnaná snaha imponovat druhým. Vytváří si

¹⁰⁶ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 39.

¹⁰⁷ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 40.

¹⁰⁸ tamtéž., s. 40.

¹⁰⁹ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 40.

¹¹⁰ srov. tamtéž., s. 43-44.

o sobě dojem nadřazenosti a práva ovládat ostatní. Pokud je zpochybněn jeho nárok, projevuje se zuřivostí a neuspořádanou agresivitou, jak slovní, tak fyzickou. Tento jedinec je samotářem a sólistou. Skrývá svou hlubokou nejistotu a zbabělost.

„Zbabělec“ se projevuje především neustálým útekem. Vyhýbá se konfrontaci. Uvnitř je zoufalý. Dává veliký prostor pro týrání všeho druhu, kterému není schopen se bránit. Pod nátlakem se snadno hroutí.¹¹¹

Válečník v plnosti je souhrnně popsán v předešlém bodu.

Stínový válečník je odtržen od mezilidských vztahů s okolím, ztrácí emociální intimní chování. Projevuje se krutostí s vášní nebo i bez ní. Deformovaný válečník se přerodí ve vraždící stroj nebo mstitele.

Dále se budeme zabývat póly stínového zralého válečníka. Jeho aktivní pól se nazývá „sadista“ a pasivní pól „masochista“

„Sadista“ se projevuje nadměrnou kritikou, ponižováním, komandováním až psychickým terorem. Po neakceptování výhrůžek dochází i k fyzickému napadení. Často s ním lomcuje vnitřní zlost. V mysli je silný a slabí ho iritují. V nitru je nejistota ze slabé falické síly. Bojí se, že ho silnější ženskost pohltí. V domovech se projevují domácím násilím, v práci kompulzivním chováním, nadměrným výkonem (jejich chování vede až k vyhoření).¹¹²

„Masochista“ se projevuje jako „padavka“ nebo „zpráskaný pes“. Promítá energii Válečníka na druhé lidi a v důsledku toho se cítí bezmocným. Má nulovou sebeúctu, je ve vleku druhých. Dlouho trpí, až nakonec zlostně vybuchne a verbálně, nebo i fyzicky napadne své okolí.¹¹³

3.3.3. Aplikace variant válečníka v biblických textech

Tento bod je zařazen z důvodu, abychom prošli sledované texty a pro úplnost probírané látky se snažili nalézt některé z projevů archetypů:

¹¹¹ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 39-41.

¹¹² srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 77-79.

¹¹³ tamtéž. s. 80.

- 1) nezralý chlapecký archetyp válečníka hrdina: David při souboji s Goliášem (1S 17, 45-51)
- 2) aktivní pól stínu „afektovaný násilník“: nenalezen
- 3) pasivní pól stínu „zbabělec“: nenalezen
- 4) zralý dospělý archetyp válečníka: David v táboře Saula (1S 26,3.7.13)
- 5) aktivní pól stínu válečníka „sadista“: Saul chtěl Davida přibodnout kopím ke stěně (1S 19,10)
- 6) pasivní pól stínu válečníka „masochista“: nenalezen

3.4. Archetyp krále

3.4.1. Seznámení se s obsahem archetypu krále

„Dobrý a tvůrčí král je současně také dobrým válečníkem, spolehlivým kouzelníkem a skvělým milovníkem. Je první co důležitosti, je základem pro ostatní archetypy a udržuje je v dokonalé rovnováze.“¹¹⁴ Charakteristika energie krále má dvě podoby, první je organizovanost a druhá plodivá síla a požehnání. Král tvoří centrum svého území.

„Energie krále je současně z mnoha hledisek energií Otce.“¹¹⁵

Král je jako pozice posvátná, je to pozice generující službu království. Vnáší uspořádání a tvůrčí sílu světa. Proto tento majestát trvá. Zemřel-li král a byl nalezen král nový, zaznělo: „Král je mrtev, ať žije král!“ Pozice byla zachována a království může pokračovat. Tento prastarý vzorec rituální vraždy a vzkříšení tvoří podstatu křesťanského muže. Něco podobného je u smrti hrdiny, smrt chlapce a zrození muže.¹¹⁶

„Prostřednictvím smrtelného krále tato energie krále ztělesňuje pro lidi království pořádkující princip Božského světa. Lidský král tento princip naplňuje vyhlášením zákonů. Král vytváří zákony, nebo lépe řečeno dostávají se mu od samotné energie krále, a poté je předává svému národu.“¹¹⁷ Tento tajemný řád se uskutečňuje prostřednictvím království,

¹¹⁴ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 49.

¹¹⁵ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 49.

¹¹⁶ srov. tamtéž., s. 50-51.

¹¹⁷ tamtéž., s. 53.

jeho sociálního řádu. Pokud se král bude držet energie krále, bude jeho království vzkvétat, v opačném případě bude spět ke vzpouře.¹¹⁸

Král byl symbolem spojení Božského se zemí, aby země plodila a rodila. Otec je muž (Boží tvořivost), Matka je země. Když je muž plný síly, plodností a zdravé psychiky, stává se uznávaným otcem, králem. Podle hebrejské tradice to sám Bůh vyžadoval po Izraeli.,,Jahve po nich (pozn. Hebrejích) vyžadoval dodržování dvou pravidel: že půjdou v jeho stopách; a za druhé, že budou „plodní a množiví“, a že budou mít mnoho žen a dětí.“¹¹⁹

Druhou funkcí krále je možnost žehnat. Během audience krále, král vyhledává schopné muže, jimž může delegovat svou starost o své království, tedy odpovědnost. Pocta ustanovení do pozice správce znamenala přiděl části energie krále, to formou požehnání a posílení do služby. Král své poddané obdaroval svou energií a přízní. Tím znovu uspořádal své království.

Shrnutí archetypu krále:

„Archetyp krále ve své plodnosti zosobňuje kvality řádu, je předobrazem logického a racionálního uvažování, stejně tak jako inteligence a integrity maskulinní psychiky. Uklidňuje zmatené emoce a chování vymykající se kontrole. Přináší stabilitu a soustředění. Zklidňuje. Díky své „plodivosti“ a soustředěnosti, je zdrojem vitality, životní energie a radosti.“¹²⁰

„Skýtá podporu a vyrovnanost. Ochraňuje náš vlastní smysl pro vnitřní řád, integritu bytí a směřování, duševní jistotu vlastní identity, a také bytostnou houževnatost a nezpochybnitelnou naši maskulinitu.“¹²¹

„Shlíží na svět pevným, avšak laskavým okem. Poznává u druhých jejich slabosti, ale také jejich talent a cenu. Oceňuje je a vyzdvihuje. Vede je a vychovává k nalezení jejich vlastní plnosti bytí. Nežárlí na ně, neboť si je, stejně jako král, jist svojí cenou. Odměňuje nás za tvořivost a stejně jako ostatní nás k ní povzbuzuje.“¹²²

¹¹⁸ srov. tamtéž, s. 54.

¹¹⁹ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 56.

¹²⁰ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 58.

¹²¹ tamtéž., s. 58.

¹²² MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 58.

3.4.2. Král v chlapeckém a dospělém modu

V chlapeckém modu je centrálním bodem v energetické struktuře nezralé mužnosti archetypu krále tzv. božské dítě. „Pro jungiány je božské dítě v našem nitru zdrojem života. Tento archetyp disponuje magickými, posilujícími kvalitami. Pokud se nám ho daří nalézat, dostává se nám nezměrného pocitu pohody, životního nadšení, obrovského klidu a radosti.“¹²³

Podíváme-li se zpět do dějin jednotlivých náboženství, většinou se setkáváme s narozením „božského neviňátka“. V judaismu je to narození Mojžíše, v křesťanství narození Ježíše Krista. V jiných náboženstvích malý Buddha, malý Kršna a malý Dionýs.

„Božské dítě je všemocné, středem vesmíru, ale současně naprosto bezmocné a slabé. Vskutku právě taková je bezprostřední zkušenost malých dětí.“¹²⁴

Stín božského dítěte v chlapeckém modu je v aktivním pólu „malý tyran“, v pasivním pólu „křehoučké princátko“.

„Malý tyran svojí grandiózností (bezbrehostí svých požadavků) zraňuje sám sebe, protože odmítá nejdůležitější věci, které potřebuje k životu: jídlo a lásku. K charakteristikám malého tyrana patří dále arogance (kterou Řekové nazývali hubris či nezkrotná pýcha), dětinskost (pochopitelně v negativním smyslu slova) a bezohlednost, kterou ohrožuje i sebe jako smrtelné dítě s určitými biologickými a psychologickými potřebami. Psychologové tento fenomén nazývají inflace či patologický narcismus.“¹²⁵

Tento „malý tyran“ je obvykle perfekcionista, kladoucím si nereálné cíle. Proklíná se, že se mu nezdaří je plnit. Z výsledků své práce není nikdy spokojen. Stává se otrokem svého velikášství, v sobě ukrytého dvouletého dítěte. Chyby si není možné připustit. Dokáže snést vedle sebe pouze

¹²³ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 29.

¹²⁴ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 28.

¹²⁵ tamtéž., s. 29.

„kývaly“, nechce slyšet, co se děje ve skutečnosti. Projevuje se patologickým sociálním chováním.¹²⁶

„Křehoučké princátka“ se projevuje velice slabou osobností, chybí mu nadšení do života a málokdy je činně aktivní. Ovládá své okolí mlčením, fňukáním a bezmocností. Touží být rozmazlován. Všichni musí chodit okolo něj po špičkách. Projevuje se hypochondrickým chováním. Snaží se v okolí vyvolat pocity viny, používá jedovatý sarkasmus, že mu všichni ubližují.¹²⁷

Král v plnosti je charakterizován v předešlém bodě.

„Stínový král“

Dále se budeme zabývat póly stínového krále. Z nezralého „malého tyrana“ se stává aktivní pól stínového krále, který se nazývá „tyran“. Z nezralého „křehoučkého princátka“ se stává pasivní pól stínového krále, který se nazývá „slaboch“.

„Tyran“ nenávidí nový život, obává se ho a závidí mu, neboť tento nový život pociťuje jako hrozbu svému bídnému pojetí kralování. Není tvořivý, ale vždy zhoubný.¹²⁸ Z dějin se můžeme podívat na krále Saula, nebo krále Heroda a na závěr na Caligulu. Nejen že týrá sám sebe, ale i své okolí a jeho krutost, bezohlednost a ponižování nezná hranic. Závidí a zároveň se obává své vnitřní slabosti a nedostatku schopností dobře vládnout. Jeho útoky se stupňují a přesouvají od psychických (nadávky a ponižování) k fyzickým (bití i s možností sexuálního zneužívání vlastních dětí).¹²⁹

„Slaboch“ trpí neuspořádaností svého nitra, která vede až k paranoi.¹³⁰

„Slaboch“ pokud nemůže být identifikován s energií krále, pak se cítí být absolutní nulou.¹³¹

¹²⁶ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 30.

¹²⁷ srov. MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 30.

¹²⁸ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 59.

¹²⁹ srov. tamtéž., s. 59-60.

¹³⁰ srov. tamtéž., s. 62.

¹³¹ MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*, s. 61

3.4.3. Aplikace variant krále v biblických textech

Tento bod je zařazen z důvodu, abychom prošli sledované texty a pro úplnost probírané látky se snažili nalézt některé z projevů archetypů:

- 1) nezralý chlapecký archetyp krále božské dítě: nenalezen
- 2) aktivní pól stínu „malý tyran“: nenalezen
- 3) pasivní pól stínu „křehoučké princátka“: nenalezen
- 4) zralý dospělý archetyp krále: David je korunován na krále od Izraelských (2S 5,3)
- 5) aktivní pól stínu krále „tyran“: Saul chtěl Davida přibodnout kopím ke stěně (1S 19,10), Saul mrštil kopím po vlastním synovi Jónatanovi (1S 20,33)
- 6) pasivní pól stínu krále „slaboch“: Saul, když ho opanoval zlý duch (1S 16,14.23)

3.5. Negativní (nezralé) projevy jednotlivých archetypů

3.5.1. Nezralé projevy v chlapeckém modu

Pro přehlednost si vypíšeme jednotlivé trojice v daném archetypu, tedy centrální bod nezralého chlapeckého projevu a jeho póly; poté jejich centrální vady a jádra jejich problémů: (pro přehlednost jsou vynechány uvozovky u názvů pólů)

- 1) milovník: oidipovo dítě-aktivní: mamčin mazánek x pasivní: snílek
(Silná vazba na matku, konflikt Matka a reálná matka. Raněné city)
- 2) kouzelník: zralé dítě-aktivní: podvodník, všeználek x pasivní: troubička
(Není organizovanost a regulovatelnost emocí a energií. Zneužití vědění)
- 3) válečník: hrdina-aktivní: afektovaný násilník x pasivní: zbabělec
(Nestanovení hranic, není koordinace dovedností. Zneužitá síla)
- 4) král: božské dítě-aktivní: malý tyran x pasivní: křehoučké princátka
(Pokřivené zákony a nevyužití plodné síly. Zneužitá autorita)

Pořadí archetypů odpovídá obdobím zrání chlapce. Milovník odpovídá ranému vztahu chlapce s matkou. Kouzelník období poznávání chlapce, válečník období osamostatňování chlapce. Král období samostatného konání muže. Jejich centrální body vyznačují stabilizované prožívání nezralého projevu chlapce. Jednotlivé „stinné“ póly ukazují výkyv a přehnanou jednostrannost tohoto prožívání.

3.5.2. Nezralé projevy v dospělém modu

Přehled nezralých dospělých projevů slouží k označení stínu jednotlivých archetypů, „stinné“ póly ukazují konkrétní prožívání u dospělých. Stín u jednotlivého archetypu je protistranou silného dominantního archetypu „pozitivního archetypu“. Každý muž má jeden archetyp dominantní, jeden archetyp stínový a zbylé dva archetypy pomocné. (V závorkách jsou hlavní projevy pólů stínů jednotlivých archetypů; pro přehlednost jsou vynechány uvozovky u názvů pólů.)

1) Stín milovníka:aktivní: vášnivý milovník x pasivní: impotentní milovník

(miluje příliš a bez závazků x nemiluje vůbec)

2) Stín kouzelníka:aktivní: manipulátor x pasivní: naivní neviňátko

(ovládá a využívá x zákeřně skrytě zneužívá)

3) Stín válečníka:aktivní: sadista x pasivní: Masochista

(ubližuje a ničí x sebetřýzní)

4) Stín krále:aktivní: tyran x pasivní: slaboch

(likviduje a zneužívá x hrouť se do sebe)

3.5.3. Shrnutí příčin a následků těchto projevů

Vztah mezi chlapeckými a dospělými mody je transformační. Z chlapeckého modu se přechází do dospělého. Např. „malý tyran“ se přeměňuje v „tyrana“. U jednotlivých pólů v daných modech je možné, že pod tlakem okolí nebo vnitřním tlakem se může pasivní pól přesunout na aktivní pól. Např. Ze „slabocha“ se pod tlakem okolí může stát „tyran“.

Rozložení a projevy archetypů jsou z části vrozené, zčásti ovlivněné výchovou. Jejich formy v negativních projevech působí jedinci osobní problémy směrem dovnitř, ale i směrem ven, spíše se projevují destruktivně. Jejich rozkrytí, pojmenování a vzájemnou vztahovost je v těžších případech nutné svěřit do rukou odborníků v oboru psychologie nebo psychiatrie.

3.6. Pozitivní (zralé) projevy jednotlivých archetypů a jejich integrace

3.6.1. Zralé projevy chlapeckých centrálních bodů

Jednotlivé centrální body jsou místem „odpíchnutí se“ od základu dominantního archetypu chlapce, který je zapotřebí včas rozpoznat a kultivovat. Tím se z něj vyvine zralý, celostní dominantní archetyp, který bude schopný spolupracovat s pomocnými archetypy a případně eliminovat nebo umenšovat konání stínového archetypu.

Oblasti dominance jednotlivých archetypů:

- 1) Arch. milovník: oidipovské dítě (hra, vnímání)
- 2) Arch. kouzelník: zralé dítě (vědění, intuice)
- 3) Arch. válečník: hrdina (síla, city)
- 4) Arch. král: božské dítě (zákon a tvorba, rozum)

3.6.2. Zralé projevy dospělých archetypů

Tento přehled se pokusí stručně shrnout dominantní vlastnosti jednotlivých archetypů.

Archetyp milovníka: Je archetypem vášně a sladkosti, oslavuje život, rád si hraje. Je hluboce smyslový a má zdravé sexuální uvědomění si. Projevuje se kontemplativně a má soucitné empatické spojení se vším živým. V sobě má prostor pro radost i bolest, je citlivý k vnitřním i vnějším světům. Projevuje se u něj estetické vnímání. Vidí do srdcí druhých lidí. Všeho se chce dotýkat.

Archetyp kouzelníka: Je archetypem vědění a porozumění. Má schopnost předávat moc, je regulátorem životních funkcí pro psychiku. Žije ze svého

středu, je stabilní a nedá se postrkovat. Jeho základem je introvertní chování, má schopnost odstepu od sledované věci a žije ze svých vnitřních zdrojů. Projevuje se jako mistr techniky a přírody. Je „rituální stařešinou“, má schopnosti iniciovat druhé do „skrytých“ znalostí. Má schopnost myslet, ale nejednat.

Archetyp válečníka: Je archetypem schopnosti rozhodné akce za pomoci zacílené mysli a spolupracujícího těla. Má jasnost myšlení a je stratégem a technikem. Disponuje odvahou a zdravou agresivitou. Propůjčuje se vyšším cílům, má potřebný citový odstep. V jádru je zdravý asketa, je ochotný k oběti pro vyšší cíl. Rozlišuje, jasně vyhodnocuje situaci. Je schopen ohromného sebeovládání, kontroly navenek i dovnitř, přesně odhaduje své možnosti a omezení. Disponuje rozhodnou silou.

Archetyp krále: Je centrálním archetypem. Řídí svou říši skrze sféru vlivu, definuje její vize a hranice. Dodává tvůrčí atmosféru, je plodný a žehná. Otcovskou energií vede, povzbuzuje, upevňuje a vyučuje druhé. Je velkorysý a expanzivní. Projevuje se nesobeckou službou své říši. Vyzáruje z něj moudrost a autorita.

3.6.3. Shrnutí příčin a následků těchto projevů a jejich integrace

Centrální body chlapeckého modu nejsou samy o sobě škodlivé, pokud se nalézají v daném období zrání chlapce. Problém nastane, když se přesunou tam, kam již časově nepatří. Stane-li se to, pak se setkáváme s jistými „zdeťinštěnými formami“ zralých dospělých archetypů: u milovníka s „vnímavou citlivkou“, u kouzelníka s „všeznámkem, rozumbradou“, u válečníka s „Donem Quichotem“ a u krále s „vzporným princátkem“, což v jistých okamžicích působí až tragikomicky.

Podle stručných charakteristik jednotlivých archetypů, vyvstává otázka, co se stane, když se jednotlivé archetypy potkají, jak se budou vzájemně ovlivňovat a projevovat.

V tomto přehledu se zaměříme na pomoc dominantnímu archetypu od pomocných „doplňkových“ archetypů:

Milovník je obohacen: králem (získává hranice, strukturu a řád v citech, kreativitu, definici limitů a směrů); bojovníkem (rozhodnost, oddělení od

Matky, je umožněn přístup k mužství); kouzelníkem (odstup od emocí, objektivní pohled a sebereflexi, odpojení od „velkého obrazu reality“).

Kouzelník je obohacen: králem (získává plodnost a štědrost spojení s vnitřními zdroji, nesobecké směřování); bojovníkem (rozhodnou akci, činnost); milovníkem (slitování, protiváhu k introverzi).

Bojovník je obohacen: králem (získává schopnost sloužit, kreativnost a plodnost, dovednosti); kouzelníkem (sebeovládání, přímé směřování na cíl, jasné myšlení), milovníkem (soucit, vztahy s lidmi, schopnost plnění úkolů).

Král je obohacen: bojovníkem (získává potřebnou agresivitu), kouzelníkem (autoritu, moudrost), milovníkem (radost, chválu).

Pro názornost zkusme toto trasování na postavě samotného Davida.

První zmínka o Davidovi v Písmu svatém je jako o mladíčkovi. Sledujme v textu charakteristiky Davida v knize Samuelově: (v. 16,12) vzhled; (v. 16,23) hra na citeru; (v. 17,21) plnění úkolu, zvědavost; (vv. 17,29-30) neodbytnost a vytrvalost; (v. 17,32) rozvážnost; (v. 17,34) řečnický dar, schopnost se obhájit; (v. 17,39) svébytnost; (v. 17,45) odvážnost; (v. 17,47) zbožnost; (vv. 17,48-50) akceschopnost.

V chlapeckém modu nacházíme centrální bod v daném období zrání Davida a to je „zralé dítě“ (nezralý chlapecký archetyp od zralého kouzelníka). Schopnost hrát na citeru, recitovat uklidňující žalmy samotnému králi, ukazují na veliké nadání a neobvyklé vlastnosti mladíčka. Už jako mladíček se David setkává se Samuelem, později také se Saulem. Věk těchto setkání odpovídá období zrání chlapce v prvním případě při ukončení „staršího školního věku“ (12-13 let) a v druhém případě po období „puberty“ (18-20 let). Paralelně se v druhém případě probouzí i centrální bod „hrdina“, (nezralý chlapecký archetyp od zralého válečníka), ale ten stojí v pozadí.

Následný vývoj osoby postavy Davida ukazuje, že sílí a dozrává hrdina a přetváří se ve válečníka. Souběžně dozrává kouzelník v pozadí s částečně nevyjádřeným milovníkem (Nemáme přístup k informacím z raného Davidova dětství). Projevy „snílka“ uvádějí Davida do silného vztahu s Hospodinem, sílí vnímání „tajemných duchovních cest Hospodinových“. V textech nenacházíme centrální body „oidipovské dítě“ ani „božské dítě“.

Dozrávajícího milovníka poznáváme ze vztahu k Jónatanovi. Nejedná se však o lásku erotickou, ale bratskou. Dospělý kouzelník se projevuje v setkání se Saulem v táboře a při rozmluvě se služebníkem nad spícím králem Saulem (v. 26,9). Králem se stává David až v okamžiku, kdy nejprve dozraje kouzelník, skrze střety se Saulem souběžně dozrává válečník. Zralý král se projevuje v době sjednocení Izraele s Judou, kdy přicházejí starší ze severního Izraele, aby jim vládnul.

Tímto rozbořením získáme data k sestavení popisu celistvému pohledu na osobu Davida. Jeho dominantním archetypem je od počátku kouzelník, pomocnými archetypy jsou válečník a král. Stínem je milovník v podobě snílka. Důvodem je nejspíše odtržení Davida v mládí od matky (stal pastýřem u stáda ovcí). Na neúplné přijetí Davida rodinou ukazuje „chladné opomenutí“ otce Jišaje při dotazu Samuela, zda tu jsou již všichni synové (v. 16,11). Impotentní milovník se u Davida neprojevuje, protože svým průběhem života je „vtlačen“ do rolí kouzelníka a válečníka. Davidův stínový milovník se plně projeví v příběhu s Bat-šebou.

3.7. Shrnutí archetypů v jednotlivých figurách Davida

Následujícím seznamem se snažím ukázat, jaké archetypy stojí za figurami Davidovy postavy, čím se nejvíce projevují. Seznam není podložen zdůvodněním, částečně však vychází z výše uvedených rozborů archetypů.

1) Služebník jako pomazaný

Je kombinací kouzelníka (předvídavost) a krále (služba).

2) Žalmista jako kultický pěvec

Je kombinací milovníka (vcítění se) a kouzelníka (hloubka významů).

3) Bojovník jako hrdina

Je kombinací válečníka (síla a obratnost) a mudrce (stratég a taktik).

4) Modlitebník jako vyhnanec

Je kombinací milovníka (důvěra), válečníka (vytrvalost) a mudrce (skrytost).

5) Pastýř jako král

Je kombinací všech čtyř archetypů, jejich souhrou a vyvážeností.

Závěr

Kritické shrnutí probírané látky

Východiskem pro vytvoření této diplomové práce byly texty Písma svatého, ve kterých jsem sledoval zrání osoby Davida. Jejich rozborem jsem se snažil přiblížit, jaký teologický, sociální a společenský cíl sledovaly. Nad těmito texty se seznamujeme s dalšími postavami, které nám pomáhají pochopit proces zrání Davida. V příbězích nám skrze jednotlivé postavy vyvstávaly obrazy milovníka, kouzelníka (mudrce), válečníka (bojovníka) a krále.

Jedna z mnoha psychologických škol, hlubinná psychologie, se na základě svých výzkumů zabývá prací s podobnými „praobrazy“, nazývá je archetypy. Pokusil jsem se tyto archetypy definovat a přiblížit. Následně jsem popsal jejich pozitivní i negativní projevy a jejich možnou vzájemnou integraci. Vysvětlil jsem, že osoba muže je tvořena dominantním archetypem, dvěma pomocnými a stínem zbylého archetypu. Došel jsme k nástinu celistvého pohledu na osobu Davida. Na závěr jsem nastínil, jak se skládají archetypy ve figurách postavy Davida.

Postupoval jsem metodou historicko-kritického rozboru textů a vědecko-popularizační metodou. Snažil jsem se propojit poznatky hlubinné psychologie s rozborem textů Písma svatého.

Za pomoci první metody jsem částečně odhlédl od detailnějšího historického rozboru textů a soustředil jsem se na popis životních prožitků postavy Davida. Zajímal jsem se o jeho vztahy s ostatními postavami v jednotlivých příbězích a sledoval jsem jeho následná chování a rozhodnutí. Hledal jsem také důležité momenty v procesu zrání postavy Davida od chlapce v muže a také jeho zařazování do života společnosti. Snažil jsem vysledovat i jeho případné duchovní projevy.

Za pomoci druhé metody jsem nejprve definoval jednotlivé archetypy a jejich charakteristiky, přiblížil jejich pozitivní a negativní projevy, ať už v chlapeckém nebo v mužském modu. Dále jsem sledoval jejich vzájemnou integraci a ovlivňování. Nastínil jsem transformaci chlapce v muže. V závěru práce jsem provedl „trasování“ vývoje Davida z chlapce v muže a ukázal celostní pohled na jeho osobu.

Nyní se pokusím zhodnotit pozitivní a negativní stránky užití používaných metod. Začneme omezeními a úskalími a zakončíme pozitivními stránkami metod.

Při použití první metody (literární historicko-kritické, teologické) jsem nemusel v Písmu svatém nalézt pravdivý a úplný popis osoby Davida. To mohlo být způsobeno několika faktory. Jsou to např. neúplné, nebo zkreslené informace o postavě Davida, což mohlo být způsobeno existencí více tradovaných příběhů, tedy více zdrojů textu. Dále mohlo vzniknout zkreslení „vítězem“, to je zvýraznění kladných a žádaných charakteristik a potlačení nebo retušování negativních charakteristik hrdiny. Mohlo se také jednat o chybu při zpracování a editaci textu (při přepisu nebo tvoření formy textu). Mohlo dojít k posunutí významů nebo obsahů slov (různá chápání významů slov v různých historických obdobích). V některých částech textu mohlo dojít až k úplné nesrozumitelnosti, nesdělitelnosti původního obsahu. Mým subjektivním výběrem určitých odborných dat, jejich uspořádáním a následným výkladem mohlo dojít k zúžení zadaného tématu nebo jednostrannému výkladu dané látky. Posun výkladu dané problematiky mohl být také způsoben hlavním předmětem zkoumání a tím bylo duševní prožívání a vnitřní uvažování Davida. Byly také popsány mnou nastavené předpoklady, jak asi David v zaznamenaných situacích uvažoval.

V druhé metodě (vědecko-populární) nemusíme plně pochopit obsahy jednotlivých archetypů a jejich vztahovost a integraci. Dalším úskalím byla práce nad příběhy historických postav, nemožnost změnit jejich příběh a nemožnost dalšího vývoje postavy, práce nad již uzavřeným životním příběhem je tímto omezením. Psychologie a teologie poznávají určité částečně společné oblasti života člověka, ale každá z těchto věd má vymezené prostory svého zkoumání a pomoci člověku. Jedním z omezení každé psychologické metody je, že má často možnost daný stav pouze rozebrat a popsat, ale nemůže na rozdíl od teologie poskytnout reálnou sílu pro změnu. Z toho ale můžeme vyvodit, že psychologie může být pomocí a podporou teologie. Je mnoho psychologických přístupů k popisu jednání a prožívání konkrétního člověka, jsou reprezentovány různými psychologickými školami. Tudíž moje aplikace pouze jedné psychologické

metody poskytuje pouze pohled na obraz jednotlivých postav pod určitým úhlem a v jistém výseku na poli psychologického bádání.

Za pomoci této psychologické metody můžeme pomoci chlapcům a mužům podrobněji a hlouběji poznat procesy, které se v nich odehrávají, s možností regulovat a měnit tok těchto vnitřních sil pro změnu jejich života. Můžeme jim nastítnit, jak se správně zachovat v zátěžových životních situacích. Předností trasování vývoje postavy v sledovaném textu byla snaha o rozkrytí vnitřních síl, které mají vliv na celostní obraz osoby. Sledoval jsem vývojové etapy zrání Davida směrem od chlapce k muži. Tím jsem zjistil dominantní archetyp Davida včetně jeho stínu a určil jsem také jeho pomocné archetypy. Obdobným způsobem se dá pracovat s konkrétním chlapcem, nebo mužem, a tak mu pomoci se v sobě zorientovat.

Celkovým přínosem tohoto propojení historicko-kritické (teologické) metody nad biblickými texty a vědecko-popularizační práce s archetypy je možnost inspirovat se biblickými příběhy; je také pomoc v umožnění růstu jednotlivce, v nalézání jeho správné životní cesty. Teologie je ve výhodnějším postavení. Víme a zažíváme, že Bůh je transcendentní, tedy přesahuje vše. Písmo svaté je Boží zvěstí o spáse člověka, Je příběhem vztahu Boha k člověku, a následně člověka k Bohu. V jeho textech je ukryt způsob jak se s Bohem setkat a zažívat s ním společenství. Všichni pisatelé Bible byli inspirováni Duchem svatým. V síle Ducha svatého je také každému člověku dána možnost měnit životní situace, na které samotná psychologie nemá vědecké nástroje.

Význam archetypů jako vzorů pro růst Izraele

Pro Izrael je postava Davida jednou z klíčových postav celých národních dějin. Je symbolem národního uvědomění a zároveň i postavou osobního růstu, která má neustále inspirovat k následování.

Z této diplomové práce je možné usuzovat, že rozkrytí silných a slabých stránek postavy Davida pomocí archetypů pomůže ukázat, že i David byl člověk, který se musel potýkat s lidskými přednostmi i nedostatky.

Je zde i konfrontace s redakční úpravou textů v Písmu svatém. Zjistit, zda se pisatelům i redaktorům podařilo podat postavu Davida tak hodnověrně a

srozumitelně, aby byla inspirací pro další, přímo nenavazující generace čtenářů.

Dalším přínosem archetypů je propojení dějin našich i izraelských předků s dalšími generacemi. Pomoc v odhalování chyb a zjednání možných korekcí a náprav, které se našim předkům nepodařili zrealizovat.

Přínos archetypů pro osobní růst každého muže

V historii lidstva se objevují různé osoby, z nichž některé jsou pro nás vzory, z popisů vlastností těchto osob vykryštovaly pravzory.

Archetypy (pravzory) pomáhají ukázat, jaké vlastnosti a jejich kvality musí chlapec i dospělý muž objevit ve svém nitru, aby mohl převzít vlastní zodpovědnost za sebevýchovu vlastními silami. Uvědomění si stávající situace a možnosti ji regulovat a měnit, to je veliká síla poznání vlastních archetypů pro osobní růst každého muže.

Poznání významu archetypů pro psychology může být nástrojem v případné odborné pomoci, při neschopnosti vlastními silami si zlepšit kvalitu svého osobního života nebo zvládat stávající stav.

Poznání archetypů může podpořit i schopnost jednotlivce zařadit se do společenství i do celé společnosti. Vztahy mezi lidmi jsou ve vlastnostech archetypů obsaženy.

Objevení obrazu Krista skrze osobní růst a zrání

„I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby““. Gn 1,26

V této větě se nachází slova „obraz“ a „podoba“. Archetyp je určitým segmentem tohoto obrazu v patřičných nárocích a kvalitách. On je částí celku, který vede k jeho úplnosti a dokonalosti. Pokud hledáme tento ucelený obraz Boží, musíme projít skrze archetypy v jejich hloubce a síle. Při jejich správné integraci dojdeme k této ucelenosti.

Kde najít úplný obraz? V Kristu. A jakým způsobem? Ježíš se narodil jako dítě své matce Marii. Vyrůstal jako chlapec a dozrával do muže. Do muže, aby vydal svědectví světu. Dítě, dospívající chlapec, muž jsou viditelné etapy i v životě Ježíše Krista. Milovník, kouzelník, válečník a král

jsou mužské archetypy, začleněné v úplném a dokonalém muži Ježíši Kristu. Plně rozvinuté, plně integrované, plně spolupracující.

Chlapecké archetypy jsou startovními pozicemi zrání chlapce v muže, nezralé ale stabilní. Vedle těchto stabilních pozic máme zraněné stínové póly. Co jsou tyto stíny, co jsou tyto póly? Jsou polohou trpícího Krista v konkrétním člověku. Vždyť každý obraz musí být úplný a kompletní, obraz člověka, ale i obraz Krista.

Bůh nás miloval, stvořil nás skrze Ježíše a vše skryl do Jeho obrazu. Povolal nás, abychom do tohoto úplného obrazu dorůstali. Tento úplný obraz v lidském podání bývá velmi neodpovídající své předloze. Poznání archetypů pomáhá nacházet a popsat to, co je za slovy v duši člověka. Pomáhá nahlédnout a sdělit to tajemství za slovy, pomáhá popsat a přiblížit jednotlivé části a kousky Krista v každém z nás. Pomáhá nám je objevit, integrovat a s pomocí Boží i uzdravovat.

Písmo svaté nám ukazuje a přibližuje zápas člověka na cestě dějinami spásy. Seznamuje nás s Davidem jako jedním klíčovým člověkem, který svým životem odkazuje na Ježíše svými činy. On sám hledal a prožíval nedokonalý obraz Ježíše. Poznání archetypů nám pomohlo alespoň částečně proniknout do hloubek Davidova hledání obrazu Krista. Ukázaly nám a částečně popsaly reálnějšího Davida. Hloubka a šířka Písma svatého ani rozsah a široký záběr problematiky archetypů nám nedovolují v rozsahu této diplomové práce vše osvětlit a ozřejmit. Je to nástin postupu, jak plněji poznat muže, jako část úplného Božího obrazu. Skrze obraz Davida, i náš osobní můžeme být blíže Ježíši Kristu. A toto spojení poznatků z Písma svatého a archetypů v mužské psychice nám konkrétním chlapcům a mužům mohou být vodítkem a pomocí ke každodennímu hledání plnějšího obrazu Ježíše Krista v nás.

Seznam použitých zkratek

1. BIBLICKÉ KNIHY

Starý zákon

Gn - Genesis, 1. Mojžíšova
Lv - Leviticus, 3. Mojžíšova
Nu - Numeri, 4. Mojžíšova
Dt - Deteronomium, 5. Mojžíšova
Joz - Jozue
Sd -Soudců
1S - 1. Samuelova
2S - 2. Samuelova
1Kr -1. Královská
2Kr -2. Královská
1Pa -1. Paralipomenon
Ez - Ezechiel

Nový zákon

1J - 1. Janova

2. TEXTY A VERZE

H. - hebrejský text

3. OSTATNÍ ZKRATKY A ZNAKY

aj. - a jiné
arch. - archetyp
atd. - a tak dále
k. - kapitola
n, nn - následující (verš, verše)
např. - například
pozn. - poznámka
srov. - srovnej
tzn. - to znamená
tzv. - tak zvané
tamtéž. - zkrácený zápis citace
v., vv. - verš, verše
viz - podívej se

Seznam literatury

Prameny:

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2006.

Literatura:

ANDERSON, A. A. *11 Word Biblical Commentar, II. Samuel.* New York: Word Incorporated, 1989.

BIČ, Miloš. *Nový překlad Písma svatého Starý Zákon, Překlad s výkladem.* 5. Svazek. Praha: Kalich, 1978.

BIČ, Miloš a kol. *Výklad ke starému zákonu II., Díl II. Knihy výpravné (Jozue až Ester).* 2. vydání., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.

BIČ, Miloš. *Ze starého zákona.* Praha: Kalich, 1986.

DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník.* 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1996.

FOUILLOUX, Danielle. *Slovník biblické kultury.* 1. vydání. Praha: Ewa Edition, 1992.

GILLES, Anthony E. *Lidé smlouvy.* Praha: Portál, 1993.

KLEIN, Ralph W. *10 Word Biblical Commentar, I. Samuel.* New York: Word, Incorporated, 1983.

Katechismus katolické církve. 2. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

LÄPPLE, Alfred. *Úvod do starého zákona.* Praha: Česká katolická charita ústřední církevní nakladatelství, 1972.

LÉON – DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie.* 5. vydání. Velehrad: Křesťanská akademie, Řím, 1981.

McCARTER, Kyle P. j.r. *I. Samuel, New Translanton with Introduction and Commentary.* New York: The Anchor Bible, Doubleday, 1984.

McCARTER, Kyle, P. j.r. *II. Samuel, New Translanton with Introduction and Commentary.* New York: The Anchor Bible, Doubleday, 1984.

McKENZIE, Steven L. *Král David – Životopis*. Praha: Volvox Globator, 2004.

MOORE, Robert. - GILLETE, Douglas. *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001.

VON ALLMEN, Jean – Jacques. *Biblický slovník*. 1. vydání. Praha: Kalich, 1987.

WEINREB, Friedrich. *Znamení života, Hebrejská abeceda podle židovské tradice*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994.

